

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Andra Kammaren. N:o 30.

Lördagen den 24 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Häradshöfding D. G. Restadius är af sjukdom (magåkomma) tills vidare hindrad att infinna sig vid Riksdagen. Stockholm 23 april 1897.

A. Nettelblad.

Leg. läk.

§ 2.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 34, till Konungen, angående tullbevillningen.

§ 3.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts propositioner:

angående försäljning till Hvetlanda bysamhälle af viss del utaf förra häradshöfdingebostället 1 mantal Hvetlanda Thomas- och Kullagården n:is 4 och 6 i Jönköpings län, och

angående försäljning till Vexjö stad af mark, hörande till förra landshöfdingebostället Kronobergs kungsgård n:o 1 om 3 mantal i Kronobergs län.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtanden n:is 48, 49 och 50.

§ 5.

Härefter företogs till behandling:

särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition n:o 10 med förslag till lag för Sveriges riksbank, äfvensom af herrar F. A. Boström, A. P. Gustafsson och M. Dahn i detta ämne väckta motioner, dels ock Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, med förslag till lag med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken, till ansvarighetslag för fullmäktige i riksbanken samt till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor.

Till förberedande handläggning hade särskilda utskottet fått mottaga:

a) Kongl. Maj:ts proposition n:o 10, hvori Kongl. Maj:t, under åberopande af det vid propositionen fogade utdrag af protokoll öfver finansärenden den 9 januari 1897, föreslagit Riksdagen att, under förutsättning att de enligt 1896 års Riksdags beslut hvilande förslagen till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen varda af Riksdagen slutligen antagna, för sin del antaga ett propositionen bilagdt förslag till lag för Sveriges riksbank;

b) Kongl. Maj:ts proposition n:o 28, hvori Kongl. Maj:t, under åberopande af vid propositionen fogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jemlikt 87 § regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga:

dels, under förutsättning af Riksdagens bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition den 9 januari 1897 med förslag till lag för Sveriges riksbank, ett propositionen bilagdt förslag till lag med vissa bestämmelser om riksbankens sedelutgifningsrätt, så ock angående forum för riksbanken,

dels ock ett likaledes propositionen bilagdt förslag till ansvarighet för fullmäktige i riksbanken och till ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna vid riksbankens afdelningskontor;

c) tre särskilda, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag för Sveriges riksbank inom riksdagen väckta motioner, nemligen: herr F. A. Boströms i Första Kammaren väckta motion, n:o 48, samt herrar A. P. Gustafssons och M. Dahns i Andra Kammaren väckta motioner, n:is 150 och 175.

I dessa motioner hade yrkats:

af herr F. A. Boström:

att det belopp, hvartill riksbanken under de i 7 § af Kongl. Maj:ts förslag angifna vilkor må berättigas att utgifva sedlar utöfver hvad enligt 6 § är medgifvet, bestämmes till *ett hundra millioner* kronor;

att den i 8 § af Kongl. Maj:ts förslag för visst fall stadgade ökning af riksbankens metalliska kassa bestämmes till *minst trettio*

procent af det belopp, hvarmed de på grund af 7 § utgifna sedlar öfverskjuta sextio millioner kronor;

att riksbanken må ega att äfven genom annat aftal än köp öfvertaga svenska eller utländska statspapper äfvensom att förmedla köp och försäljning af obligationer;

att så kallade afbetalningslån må kunna utlemnas till sammanlagdt belopp af tolf millioner kronor samt att äfven i öfrigt utlåning må kunna ske mot namnsäkerhet;

att riksbanken må ega att i förvar mottaga gods under försegling;

att riksbanken må ega att å sitt sedeltryckeri idka tryckerirörelse äfvensom att vid sitt pappersbruk bedrifva papperstillverkning;

att riksbankens behållning i utländska statspapper må kunna vid behof afyttras till förstärkning af bankens kassatillgångar;

att bestämmelserna angående behörighet att vara fullmäktig i riksbanken må affattas i öfverensstämmelse med det af innevarande Riksdag antagna stadgande angående behörighet för utöfvande af riksdagsmannabefattning; med det tillägg likväl, att fullmäktigskap i riksbanken ej må förenas med ledamotskap i annan bank än sparbank eller postsparbank;

att tystlåtenhet med afseende å de i 41 § af Kongl. Maj:ts förslag angifna omständigheter må åläggas, utom de i nämnda § upptagna personer, jemväl dem, som vid granskning af riksbankens styrelse och förvaltning biträda Riksdagens revisorer;

samt att räntan å kassakreditiv, som enskild bank på grund af stadgandet i 45 § 2 punkten i förslaget kan komma att hos riksbanken begagna, skall sättas två procent lägre än gällande tre månaders vexeldiskonto, dock ej under två för hundra om året;

af herr *A. P. Gustafsson*:

att, för den händelse Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag för Sveriges riksbank af Riksdagen antages, 13 § mom. d måtte få sådana bestämmelser, att, om lånesökande så önska, de så kallade afbetalningslånen få återbetalas med en tiondedel hvar sjettemånad, äfvensom att sammanlagda beloppet af sådana lån begränsas till femton millioner kronor;

samt af herr *M. Dahn*:

att till § 16 i Kongl. Maj:ts förslag göres ett tillägg af innehåll, att fullmäktige i riksbanken må kunna åt firmor, som hafva vaxeldiskontering i riksbanken och ej sjelfva drifva bankrörelse, öppna upp- och afskrifningsräkning mot räntegodtgörelse; äfvensom att räntegodtgörelse må kunna af fullmäktige medgifvas för medel, innestående å depositionsräkning, när sådant anses vara med riksbankens fördel förenligt;

samt att den i § 45 af Kongl. Maj:t föreslagna rätt för enskilda banker att i riksbanken begagna kassakreditiv måtte ersättas med rediskonteringsrätt.

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

I punkten 1 af föreliggande utlåtande hemställde nu utskottet: att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts förslag till lag för Sveriges riksbank icke kunnat oförändradt antagas, ville, i anledning såväl af Kongl. Maj:ts berörda proposition som af herrar F. A. Boströms, A. P. Gustafssons och M. Dahns motioner, under förutsättning att de enligt 1896 års Riksdags beslut hvilande förslagen till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen varda af Riksdagen slutligen antagna, för sin del antaga ett af utskottet framlagdt förslag till lag för Sveriges riksbank.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation afgifvits af herrar von Friesen, Folke Andersson och Andersson i Nöbbelöf.

För att afgifva förslag i fråga om sättet för föredragningen af ifrågakvarande ärende hade ordet begärts af:

Herr von Friesen, som nu i sådant afseende anförde: Herr talman! Med afseende å sättet för föredragningen utaf det nu föreliggande utskottsbetänkandet skall jag be att få hemställa, att lagförslaget måtte föredragas paragrafvis i den ordning paragraferna i förslaget förekomma; att derefter må föredragas lagens rubrik, och derefter utskottets hemställan, samt att, för den händelse att lagförslaget eller vissa delar deraf skulle af ena eller andra kammaren återförvisas, öppen rätt må lemnas utskottet vid ärendets förnyade behandling att i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af förändringar i återförvisade delar kunna föranledas. Dessutom ber jag att få hemställa, att vid föredragningen af 1 § diskussionen må få röra sig angående lagförslaget i dess helhet.

Den af herr von Friesen sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

I följd häraf föredrogs nu till en början § 1 i utskottets förslag till Lag för Sveriges riksbank, hvilken § var af följande lydelse:

§ 1.

Sveriges riksbank, som är stäld under Riksdagens garanti, drifver bankrörelse enligt denna lag.

Ordet lemnades härefter å nyo till:

Herr von Friesen, som nu yttrade: Herr talman! Visserligen äro nu äfven utskottets hemställan och lagförslagets rubrik upplästa, men jag tar för gifvet, att efter det beslut, kammaren nyss fattade, beslut nu endast kommer att fattas angående den upplästa 1 §.

Då jag således har att yttra mig angående denna paragraf, ber jag att nu genast få yrka afslag å densamma, naturligtvis icke därför att jag har något att erinra mot densamma i och för sig, utan därför

att jag tänker yrka afslag på hela den föreliggande lagen, och detta kunde jag ju icke göra, om jag nu vore med om bifall till 1 §.

Anledningen åter, hvarför jag önskar afslag på den föreliggande lagen, är till en början icke den, att jag anser de bestämmelser, som i lagen förekomma, vara olämpliga. Jag kan ju ännu icke veta, hvilket utseende lagen slutligen kommer att få, om den blir med skiljaktig affattning antagen af kamrarne och sammanjemkning sedan skall ega rum. Det kan således icke vara innehållet af sjelfva lagen, som nu föranleder mig att yrka afslag, eftersom detta innehålls slutliga beskaffenhet är mig okänt.

Mitt afslagsyrkande föranledes icke heller af den omständigheten, att jag icke anser, att bestämmelser angående riksbankens verksamhet böra innehållas uti en civillag eller, såsom här föreslagits, uti en lag, som stiftats af Konung och Riksdag gemensamt, äfven om detta icke sker i den ordning, som i 87 § 1 mom. regeringsformen föreskrifves. Utan anledningen, hvarför jag under närvarande förhållanden måste yrka afslag på den föreliggande lagen, är, att med dess antagande är förknippadt ett vilkor, som jag för min del icke kan godkänna. Jag behöfver knappast erinra kammaren om de omständigheter, under hvilka denna lag framkommit. Det har länge ifrågasatts och länge efterlängtats, att en bankreform skulle genomföras i den riktning, att all sedelutgifningsrätt skulle öfverflyttas till riksbanken.

Det är, kan man säga, hufvudinnehållet af den reform, som här är å bane. Man vill, att riksbanken skall bli en verklig centralbank, och för att vinna det målet, vill man, att sedelutgifningsrätten skall frångas de enskilda bankerna och läggas uteslutande i riksbankens händer. Det är det målet, som vi alla eftersträfvat, och jag icke minst.

Men nu har man ansett, att om riksbanken skall bli en centralbank, så erfordras vissa garantier för att den på rätt sätt skall fylla sin blifvande uppgift.

För min del kan jag icke nu lika litet som förra riksdagen anse, att dessa garantier bli mera nödvändiga därför att riksbanken öfvertar hela sedelutgifningsrätten, än hvad dessa garantier varit förut; men jag är med om att vissa af dessa garantier när som helst böra utverkas åt riksbanken, vare sig den icke har all sedelutgifningsrätt eller den för framtiden kommer att få den. Af dessa garantier är en för några år sedan redan vunnit, den, som ligger deruti, att kontinuitet numera är tillförsäkrad riksbankens styrelse. Denna garanti vans år 1894, då Riksdagen beslutade och Kongl. Maj:t sanktionerade en ändring uti grundlagen, gående ut derpå, att fullmäktige skola väljas för tre år och att endast en tredjedel af fullmäktige hvarje år skall omväljas. Den garanti, som vi sålunda fingo, var enligt min tanke lika nödvändig då, som den skulle hafva varit, om riksbanken ensam egt sedelutgifningsrätten.

En annan garanti som fordrats, är, att de grundväsentliga bestämmelserna med afseende å bankens rörelse sammanföras uti en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag. Äfven den garantien

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

anser jag för min del lika nödvändig, vare sig riksbanken är ensam sedelutgifvande eller icke. Riksdagen har också i viss mån redan erkänt, att äfven fordran på denna garanti är berättigad, ty genom lagen om Rikets Ständers bank af år 1830 inrymdes några, om ock endast få, bestämmelser angående riksbanken uti civillag. De viktigaste af dessa äro bestämmelserna om beloppet af riksbankens grundfond och reservfond. Jag anser, att den nu åsyftade garantien är viktig för riksbankens egen skull, och anser således, att åtskilliga af de bestämmelser, som för närvarande finnas i reglementet för riksbanken, böra öfverflyttas till en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag, och detta för det första oberoende utaf om banken blir ensam sedelutgifvande eller icke, och för det andra fullkomligt oberoende af alla tankar på det rätta afvägandet af magtfördelningen mellan konungamagten och representationen. Jag anser nemligen denna förändring viktig och nödvändig för bankens egen skull, och om så är, bör förändringen vidtagas oberoende af alla andra hänsyn än dem till riksbanken.

Men så fordras också en tredje garanti, det är den, som innehålles uti det grundlagsändringsförslag, hvilket vid förra riksdagen förklarades hvilande, och som utgör förutsättningen för den lag, som här blifvit framlagd. Den garantien vill jag deremot icke vara med om, därför att jag icke kan finna, att det utgör någon garanti, hvadan den förändringen således icke är nödig, och därför att jag heller icke anser den vara nyttig. Jag anser förändringen icke vara nödig.

Det har för en motsatt uppfattning anförts åtskilliga skäl. För min del vill jag nu icke upptaga till bemötande alla dessa skäl. De hafva blifvit, som mig synes, mer eller mindre tillagade, och enligt min tanke ha de redan blifvit fullständigt bemötta, så att det skulle vara att alldeles onödigt upptaga tiden, om jag här sökte granska dem alla; och jag anser mig så mycket hellre kunna underlåta detta, som jag vill upptaga ett skäl, som enligt min tanke och äfven enligt deras tanke, som framställt det, är af alla skälen det mest betydande, och kan jag visa dess ohållbarhet, tror jag mig i och med detsamma hafva visat onödigheten af denna grundlagsändring.

Det skälet är, om jag annars fattat det rätt, att, när man vill inrymma åt Konungen, det vill säga här regeringen naturligtvis, inflytande på lagstiftningen angående riksbanken, man också bör inrymma åt regeringen någon möjlighet att kontrollera bankens verksamhet. Den möjligheten skulle man vinna, om regeringen finge tillsätta ordförande i bankofullmäktige. Jag påstår nu, att, om man åtminstone menar ärligt med de stadganden, som eljest skulle föreskrivas rörande riksbanken, det icke kan blifva möjligt för regeringen att genom denne ordförande utöfva någon som helst kontroll öfver riksbanken. Ty i det hvilande grundlagsförslaget heter det: »fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt Riksdagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan

efter Riksdagens beslut». Och vidare heter det i den nu föreslagna lagen: »öfverläggningar och beslut i hemliga ärenden» — öfverläggningar och beslut i andra än hemliga ärenden äro tillgängliga för alla och således äfven för regeringen — »skola upptagas i särskildt protokoll, hvars innehåll ej må yppas, förr än Riksdagens bankoutskott, dess revisorer eller fullmäktige i riksbanken anse sådant kunna ske utan skada för riksbanken». Och vidare heter det: »riksbankens fullmäktige och revisorer, ledamöterna af afdelningskontorens styrelser, alla vid riksbanken anstälde tjänstemän samt de personer, som vid granskningen af riksbankens styrelse och förvaltning biträda Riksdagens revisorer, skola doldt och förtegardt hålla hvad som rör enskilda personers förhållanden till riksbanken eller hvad i öfrigt vid förvaltningen kan förefalla af sådan beskaffenhet, att det enligt lag och reglementet för riksbanken hemligt hållas bör». Deraf är ju tydligt, att denne af Konungen tillförordnade ordförande icke får för regeringen yppa något af hvad som tilldrager sig inom riksbankens styrelse annat än sådant, som är för hvem som helst, icke allenast för regeringen, utan för hvilken person som helst möjligt att få reda på. Deraf följer ju, att regeringen icke kan genom denne ordförande på något sätt utöfva kontroll öfver det sätt, hvarpå riksbankens verksamhet bedrivs. Jag tror således, att detta skäl måste anses vara ohållbart, och att jag icke upptager de öfriga skälen till bemötande, har — som sagdt — endast sin grund deruti, att jag anser dem vara mycket lättare att bemöta än detta och dessutom icke af någon grundväsentlig beskaffenhet.

Jag kan således icke finna, att den nu föreslagna grundlagsförändringen är på något sätt nödig. Men icke nog med det: jag anser den icke heller nyttig. Jag hade tillfälle förra året att i detta sammanhang tala om kapitalets, särskildt storkapitalets, magt i våra dagar. Jag betonade redan då, att kapitalet i och för sig vore något godt, men att det kunde få farliga verkningar. Några få veckor efter det jag sagt detta, läste jag ett yttrande af en berömd engelsk statsman, hvilken hade samma uppfattning och hvilken formulerade den så: »kapitalet är en god tjenare, men dålig herre». Just den ståndpunkten vill jag också intaga till kapitalet. Jag nämnde, att, om regeringen får tillfälle att tillsätta ordförande i riksbankens styrelse, det möjliggöres för storkapitalet att få inflytande, ett obehörigt inflytande på riksbankens styrelse. Man har invändt: det kan ju hända också, att storkapitalet får inflytande på Riksdagens sätt att tillsätta riksbankens styrelse. Ja väl, det måste jag erkänna: storkapitalet är en ofantlig magt i våra dagar. Men jag säger nu detsamma, som jag sade förra året: det är lättare att förgifta källan än att förgifta hafvet. Det är lättare för storkapitalet att få magt öfver regeringen än öfver Riksdagen med dess många hufvuden, många viljor och mångartade olika intressen. Jag befarar, att storkapitalet, hvilket söker göra sig gällande öfver allt i våra dagar, skall söka få in ett finger, ett par ögon, ett par öron i riksbankens styrelse, om regeringen der får tillsätta ordförande. Jag nämnde detta redan förra året. Och man

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

behöfver icke allt för uppmärksamt hafva följt med åtskilliga händelser här i landet för att finna, att jag af hvad som sedermera i vissa saker tilldragit sig icke har fått anledning att öfvergifva de farhågor, hvilka jag förra riksdagen i detta hänseende uttalade.

När man då liksom jag anser, att det vilkor, som nu är fästadt vid denna lag, icke bör godkännas, synes det mig, att man gör rättast i att nu afslå hela lagen; och för att vinna tid, är det mest praktiskt att göra detta redan vid den första paragrafen, ty om kammarens flertal hyser samma uppfattning som jag, kommer ju endast af det skälet hela lagen nu att förfalla, den må i och för sig för öfrigt hafva hvilken beskaffenhet som helst.

Jag har nu, synes det mig, tillräckligt motiverat, hvarför jag yrkat afslag på den föredragna första paragrafen, men innan jag slutar, ville jag dock yttra några ord om ett skäl, hvilket utan tvifvel blir det, som här i dag afgör utgången af frågan, för den händelse lagen blir i ena eller andra formen af kammaren antagen. Detta skäl är det, som man oupphörligt får höra: om vi icke nu taga denna lag och nöja oss med hvad vi här få, få vi aldrig den efterlängtade bankreformen; åtminstone få vi den icke i en beräknelig framtid. Jag upptager det skälet därför, som sagdt, att jag tror, att det är det, som blir det bestämmande och afgörande, för den händelse lagen här i dag skulle antagas. Det finnes nog många i kammaren, som kunna säga till mig: ja, ni har rätt i hvad ni säger — det vilkor, som är fästadt vid lagen, är hvarken nödigt eller nyttigt — men för att vinna något, måste man gifva efter på annat håll, och gifver man nu icke efter här, ja, då får man aldrig någonting. Såvidt jag tror, ha de, som säga på detta sätt, en oriktig föreställning om bankreformens innebörd. Jag kan nog finna, att de, hvilka anse, att hufvudändamålet med bankreformen är att till statsverket öfverflytta en stor vinst, som nu tillfaller enskilde, äfven hafva den nyss af mig antydda uppfattningen om möjligheten att få igenom den reformen; ty man tänker på det sättet, att, då det är meningen att skaffa penningar till statsverket, man också måste för att få dessa penningar göra några uppoffringar. Emellertid tror jag, att upplysningen i bankfrågor på senare tider så utvecklats sig, att man småningom börjat erhålla en annan föreställning om bankreformens innebörd. Jag tror, att man allt mer och mer kommit till insigt derom, att ändamålet med bankreformen icke är att tillförsäkra riksbanken ökad vinst. Likaså tror jag, att man kommit till insigt derom, att *följden* af bankreformens genomförande ej skall blifva, att riksbanken får större vinst. Till det förra skall jag strax återkomma, men jag vill nu yttra mig något om utsigterna för riksbanken till vinst, för den händelse reformen skulle genomföras. Jag yttrade förra året, att enligt min tanke bankovinsten icke komme att mycket, om ens något, ökas, för den händelse all sedelutgifning öfverflyttades till riksbanken. Detta påstående bestriddes icke då och har icke sedan blifvit af någon auktoritet bestridt; så vidt jag har kunnat finna, har icke på något vederhäftigt

håll framstälts den åsigten, att ett skäl för att antaga det här framlagda förslaget skulle vara, att banken derigenom skulle få ökad vinst. Det är väl sant, att efter reformen banken kommer att röra sig med vida större siffror än nu, kanske med dubbelt större siffror än nu, men man måste å andra sidan besinna, att med den ökade sedelutgifningsrätten följa vissa olägenheter, om man så vill kalla det, för riksbanken. Den måste öka sin guldtillgång med femtio procent, och detta guld, som ligger i källarne, lemna ingen afkastning. Vidare måste riksbanken placera en vida större del af sina tillgångar än nu i sådana rörelsegrenar, som t. ex. löpande räkning med utlandet eller dylikt, hvilka ej lemna någon afsevärd ränta på pengarne. Följden deraf blir, om man anställer noggranna beräkningar, att vinsten på det hela taget ej kommer att ökas derigenom, att banken får öfvertaga sedelutgifningsrätten. Om vinsten för öfrigt i framtiden kommer att ökas, beror ju på helt andra förhållanden, som det är svårt att nu döma om; men att den icke kommer att ökas genom sedelutgifningsrättens öfverflyttande till riksbanken, tror jag, att beräkningarne redan nu gifva vid handen.

Som sagdt, jag tror, att allmänna uppfattningen i detta hänseende på senare tider undergått en icke oväsentlig förändring; och jag behöfver därför kanske ej, nu åtminstone, uppehålla mig så länge vid den saken.

Men jag tror också, att i ett annat hänseende, nemligen om reformens ändamål, uppfattningen numera är en annan än förut. Jag tror, att man allt mer och mer kommit till insigt om, att hufvudändamålet med reformen är att tillförsäkra penningväsendet inom landet säkerhet, trygghet och styrka. Man anser visserligen, att redan nu dylik säkerhet och styrka förefinnes, men man befarar, att den icke skall vara tillräcklig i kritiska tider. Ja, men om man har den uppfattningen om bankreformens ändamål, då måste man ju anse, att den är lika nödvändig för alla, i hvilken ställning de än befinna sig; och då behöfver Riksdagen icke uppgifva något af sina rättigheter för att få reformen genomförd. Då kommer reformen att af sin egen kraft arbeta sig fram; och om man af egoistiska, låga motiv skulle på något håll med fränseende af det allmänna bästa söka lägga hinder i vägen för reformens genomförande — ja, då är Riksdagens magt och än mera förhållandenas magt tillräckligt stark för att undanröjda ett sådant motstånd, och det med lätthet.

För mig står, i korthet sagdt, saken sålunda: reformen är nödvändig och nyttig, och därför vill jag, att den skall genomföras. Men det, som icke är nödigt och nyttigt i reformen, det får icke min röst. Om det för att nu få igenom reformen är nödvändigt att taga med äfven sådant, som är onödigt och onyttigt — ja, då är frågan ännu icke mogen, då är reformen för sur att bita i, då är ögonblicket ännu icke inne att skörda frukten. Men detta ögonblick skall snart komma. Denna kammare har icke gjort sig känd för otålighet; och

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

jag tror icke heller, att den nu behöfver vara otålig. Den skall icke behöfva vänta länge.

Herr talman! På grund af hvad jag nu haft äran anföra, anser jag, att detta lagförslag nu icke bör af Riksdagen bifallas; och på den grund ber jag, herr talman, att få yrka afslag på den föreslagna första paragrafen.

Med herr von Friesen förenade sig herrar *A. Hedin, Svensson i Karlskrona, Bromée, Hammarström, Hammarlund, John Olsson, Berg, O. Eklund, Stockholm, Höjer, Staaff, Byström, O. Olsson i Stockholm, Wallis, Bergström, Fredholm, Wavrinsky, Lovén, Branting, Lindhagen, Ernst Carlson, Liljeholm, K. G. Karlsson, Thylander, Darin, Gethe, Pantzarhielm, Persson i Tällberg, Back-Per Ersson, Hansson i Solberga, Ollas A. Ericsson, Norman, Ersson i Vestlandaholm, Persson i Arboga, Kardell, Nordin i Hammerdal, Norberg, Nydahl, Nordin i Sättna, Eriksson i Qväcklingen, Göransson, Ericsson i Valsta, Broström, Anderson i Hasselbol, Andersson i Lysvik, Eriksson i Bäck, Sandquist och Vahlin.*

Herr Elowson anförde: Herr talman! Syftet med den ifrågasatta banklagen uppgifves hufvudsakligen gå ut på att åstadkomma en omorganisation af såväl riksbanken som de enskilda sedelutgifvande bankerna. Särskildt skulle den tillärnade bankreformen medföra en väsentlig förändring af sedelutgifningsrätten. Sålunda skulle icke endast privatbankerna förlora sin rättighet till emission af egna sedlar, utan äfven Riksdagen skulle gå miste om sin rätt att utgifva sedlar, och i stället skulle denna rätt öfverflyttas på riksbanken. Jag tillåter mig understryka denna nya bestämmelse derom, att Riksdagen skulle förlora sin sedelutgifningsrätt.

Onekligen är det af visst intresse att betrakta sedelutgifningsrättens historiska utveckling i den belysning, som erbjudes af aktstycken, och dervid är Kongl. Maj:ts proposition, n:o 28, af den 5 februari 1897 till innevarande års Riksdag förtjent af uppmärksamt beaktande.

Uti regeringsformen af år 1809 intogs en föreskrift af innehåll, att Riksens Ständer allena egde rätt att genom banken utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Men det dröjde icke längre än till år 1824, innan Kongl. Maj:t utfärdade en kungörelse angående inrättande af enskilda banker och diskonter. Derigenom lades grunden till den ensklida sedelutgifningsrätten. Kongl. Maj:t har sålunda icke ansett sig af 72 § regeringsformen förhindrad att på administrativ väg tillåta utgifning af banksedlar. Visserligen har icke åt dessa sedlar hunnit gifvas egenskapen af lagligt betalningsmedel, ty det fans, likasom det fortfarande finnes, en bestämmelse af grundlags rang, att inga andra än Riksdagens genom banken utgifna sedlar må såsom mynt i riket erkännas; men icke dess mindre har utvecklingen af bankväsendet blifvit förd i den riktningen, att Kongl. Maj:t medgifvit

enskilda banker rättighet att utfärda tryckta och graverade sedlar, hvilka såsom mynt i riket *få* erkännas.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Frågan om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt har sammabundits med det hvilande förslag till grundlagsändring, hvars antagande eller förkastande är på kammarens pröfning beroende. Meningen vore, att den rätt till emission af egna sedlar, som blifvit för vissa banker oktrojerad, skulle upphöra. Dervid har emellertid något märkligt inträffat. Enligt uttalanden inom högsta domstolen har det ansetts, att ett förbud för enskilda bolag eller korporationer att utgifva banksedlar skulle vara af civilrättslig natur, hvadan alltså stadgandet derom skulle ha sin rätta plats i civillag. Den grundsats, som innehålles i detta uttalande, har jemväl herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet biträdt; han har nemligen inför Kongl. Maj:t föredragit och till bifall förordat densamma; hvarefter Kongl. Maj:t på tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter gillat och godkänt nämnda grundsats.

Alltså — Kongl. Maj:t har ansett sig kunna på den ekonomiska lagstiftningens väg förunna enskilda bolag rättigheten och förmånen att utgifva banksedlar; men då nu fråga blifvit väckt om borttagandet af denna sålunda oktrojerade rättighet, d. v. s. om utfärdandet af förbud mot enskild sedelutgifning, så anses ärendet falla inom ramen af civillag.

Onekligen är det af verkligt gagn i politiskt hänseende, om en god samverkan eger rum mellan regering och representation i konstitutionellt styrda stater. Näppeligen kan man emellertid säga, att en såsom önskvärd ansedd samverkan emellan de s. k. båda statsmagterna hos oss förekommit beträffande bankväsendet. Man läse t. ex. Rikdens Ständers skrivelse af den 26 november 1863 jemte det dertill fogade förslaget till lag om enskilda banker med rätt att utgifva egna banksedlar samt Kongl. Maj:ts nästderpåföljda år utfärdade kungörelse i ämnet. Rikdens Ständer hade försett den föreslagna författningen med rubriken »lag» och dermed otvetydigt gifvit till känna, att åtskilliga moment af banklagstiftningen borde enligt deras åsigt höra till civillag. Men det vill synas, som skulle måhända just den uppfattningen, att vissa bestämmelser rörande bankväsendet vore af civilrättslig natur, hafva föranledt dertill, att lagförslaget icke vann nådig sanktion, utan i stället 1864 års kungörelse utfärdades.

Sedermera har Riksdagen framhållit önskvärdheten deraf, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt åtminstone måtte blifva begränsad. Hvad som dermed vunnits, har blott varit indragning af privatbankernas minsta sedelvalör eller femkronesedlarne. Deremot befinnes det, att den uttalade önskan om indragning jemväl af tiokronesedlarne ännu i dag är ouppfyld.

Såsom förutsättning för banklagen framställes vid sistlidet års riksdag ett förslag till grundlagsändring; och detta förslag innehöll i den ursprungliga form, hvori det af Kongl. Maj:t framlades, en bestämmelse af synnerligen stor vikt. Den kongl. propositionen afsåg nemligen att upphäfva eller borttaga tvångskursen på Riksdagens

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

genom banken utgifna sedlar. Detta var ett uppslag till en verklig bankreform, ett förslag af saklig innebörd. Man skulle därför hafva trott, att regeringens medlemmar skulle för den reformens genomförande hafva trädt inom skranket, att de skulle hafva inlagt viktiga skäl i debatten och sökt göra sin mening gällande. Ack, nej! Tvångskursen fick kvarstå, och Kongl. Maj:ts förslag i den punkten blef struket, utan att regeringen syntes på något sätt bekymra sig derom.

Men om regeringen icke inlät sig på något försvar för den tidsenliga och berättigade bankreformen, som utgjorde ena delen af innehållet i Kongl. Maj:ts proposition, så stälde sig saken helt annorlunda i fråga om den andra delen, i fråga om den illusoriska och enligt min tanke onödiga anordningen med kungavald ordförande ibland herrar fullmäktige i riksbanken. På tal om och i sammanhang med det väckta och af reservanter inom konstitutionsutskottet förordade förslaget att åt Kongl. Maj:t inrymma någon rätt att deltaga i tillsättandet af styrelse för riksbanken, yttrade nemligen herr statsrådet och chefen för finansdepartementet den 25 april förlidet år i Andra Kammaren: »Jag anser mig icke någonsin böra eller kunna tillstyrka Konungen att medverka till, att riksbanken får blifva ensam sedelutgifvande bank, således en centralbank med en ofantligt stor magt öfver hela vårt ekonomiska lif, utan att samtidigt åt Kongl. Maj:t inrymmas någon sådan rätt, som här ifrågasatts». Utan att särskildt framhålla den sanningen, att Kongl. Maj:t förblifver, ministrar vexla, må jag dock säga, att sjelfva formen af herr finansministerns yttrande ter sig högst sällsam för en konstitutionel uppfattning. Riksdagen begärde af Kongl. Maj:t indragning af privatbankernas sedlar, och man väntade såsom svar antingen ett bifall eller ett afslag — ett bifall, om den önskade åtgärden vore att betrakta såsom riksgagnelig, ett afslag, om de enskilda bankernas sedelutgifning vore att anse såsom nyttig för det allmänna. Men, ack nej! Intetdera af detta! Den väckta frågan ställdes i sammanhang med en annan. Det kan nog, säges det, gå för sig, att privatbankernas sedlar blifva indragna och förbjudna, dock väl till märkandes blott så till vida, att vi kunna komma öfverens om något annat, nemligen om rätt för Kongl. Maj:t att utse ordförande i riksbankens styrelse.

Vid sistlidet års riksdag meddelade Kongl. Maj:t till Riksdagens kännedom ett förslag till banklag. Mot detta förslag gjordes vid förliden riksdag åtskilliga anmärkningar, och särskildt vill jag erinra derom, att en rörelsegren, som eljest anses naturlig för riksbanken, hade blifvit afskild derifrån, nemligen rättigheten att få i riksbanken använda löpande räkning i den specifika mening, i hvilken bankoreglementet nu använder detta uttryck. Enligt ett uttalande i den kongl. propositionen till 1897 års Riksdag meddelar herr finansministern, att han fäst afseende vid denna anmärkning, och att han på grund af densamma låtit i banklagen inflyta bestämmelse om, att användandet af löpande räkning skulle för riksbanken vara en tillåten rörelsegren. Jag ber därför att till herr statsrådet och chefen för finansdeparte-

mentet få hembära mitt tack för detta uttalande och för den viddagna åtgärden att i förslaget inrymma en bestämmelse angående användande af löpande räkning.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

En annan förändring i förslaget har äfven blifvit viddagen. Angående denna kan jag ty värr icke göra samma uttalande. Det föreslås nemligen såsom ett öfvergångsstadgande, att de enskilda bankerna skulle få rätt att upptaga kreditiv i riksbanken till belopp, motsvarande deras sedelutgifning, hvilka kreditiv alltså skulle kunna gå upp till 60 à 65 millioner kronor. Det har anmärkts, att detta skulle bli en stark påkänning för riksbankens sedelkassa. Derför föreslås nu ock i 1897 års banklag, att riksbanken skulle få grunda sedelutgifning på de hypotek, som privatbankerna ställa såsom säkerhet för sina kreditiv. Jag anser för min del denna åtgärd vara synnerligen farlig. Den skulle nemligen rent af innebära, att riksbanken ställes värnlös mot anfall af privatbankernas syndikat. Jag antager, att privatbankerna få kreditivkontrakt på exempelvis 60 millioner kronor mot goda inteckningar, inteckningar under halfva taxeringsvärdet af fastighet på landet. På grundvalen af dessa inteckningar skulle nu riksbanken få utgifva sedlar, och den skulle enligt förslaget väl ock behöfva det. Men hvad kan då inträffa? Jo, sedan privatbankerna fått sina kreditivkontrakt avslutade, kunna de på sina kreditiv uttaga ett ganska stort belopp, låt oss säga 40 millioner kronor. Med dessa 40 millioner vända de sig till riksbanken och begära guld; och man inser mycket lätt, att riksbanken skulle genom en sådan åtgärd komma i ett mycket svårt dilemma i förhållande till privatbankerna. Jag anser därför, att detta öfvergångsstadgande är af synnerligen stor våda för riksbanken.

Såsom en röd tråd i Kongl. Maj:ts förslag går, att man vill begränsa riksbankens verksamhet. Då jag läste den kongl. propositionen, sådan den föreligger till 1897 års Riksdag, blef jag verkligen förvånad öfver åtskilliga bestämmelser, som der funnos och icke funnos. Det skulle vara tillåtet för riksbanken att utfärda sedlar, och banken skulle ensam få sedelutgifningen om hand, men den skulle ej ega att, enligt Kongl. Maj:ts ursprungliga förslag, trycka dessa sedlar. Bestämmelser om Tumba pappersbruk voro nemligen ej intagna i banklagsförslaget, hvadan riksbanken visserligen skulle få utgifva sedlar, men ej få ombesörja tryckning af dessa sedlar eller tillverkning af papperet för desamma. Genom utskottets åtgärd har visserligen denna brist blifvit afhjelpat, men det visar sig här af emellertid, att man ej kan hafva fullt förtroende till de särskilda bestämmelserna i det kongl. förslaget, utan att detta bör få ligga till sig för att ytterligare granskas.

Man tager exempel från utlandets centralbanker, för att motivera en begränsning af Sveriges riksbank, och säger, att de utländska centralbankerna i vissa fall äro begränsade af statens lagstiftning; men, mine herrar, här förefinnes en väsentlig skilnad. De utländska centralbankerna äro nemligen i allmänhet privatinstitutioner, och då finner jag det vara i sin ordning, att staten söker åstadkomma en

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

(Forts.)

begränsning af dessa privatinstitutioner. Deremot är svenska riksbanken en statsbank och skulle i än högre grad kunna bli statsbank, men regeringen föreslår dock en begränsning af denna statsbanks funktioner till förmån för — den enskilda bankverksamheten. Mig synes, att man bort gå till väga tvärt om, nemligen så, att, om det vore nödvändigt, man föreskrefve begränsning för den enskilda bankverksamheten, men icke för statsbankverksamheten.

Af hvad jag sålunda haft äran anföra framgår, att jag icke kan gifva min röst för bifall till förutsättningen för den banklag, som af det särskilda utskottet förordats. Man fordrar nemligen en grundlagsändring såsom vilkor för att de enskilda bankernas oktrojerade rättighet till emission af sedelmynt må upphöra. Det vill emellertid synas, som skulle ifrågavarande rättighet leda sitt ursprung ifrån beslut och åtgärder, hvilka fordom vidtagits utan stöd af grundlagen. Nu vill man dock, att Riksdagen skall aflösa de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt genom uppoffringar af så väl konstitutionel som finansiell art. I främsta rummet begäres det, att Riksdagen skall till förmån för kungamagten afstå från sin grundlagsenliga befogenhet att utöfva högsta vården om riksbanken. Det begäres vidare, att Riksdagen skall bevilja privatbankerna kassalättnader i form af billiga kreditiv på 60 à 65 millioner kronor.

Nå väl, denna åtgärd, som är af hufvudsakligen praktisk art, kan visserligen försvaras af praktiska skäl, men i sammanhang härmed föreslår man, och detta är det origtiga, att Riksdagen skall för att möjliggöra dessa kreditivkontrakt bemyndiga riksbanken att under en period af fem år inlåta sig på en osedvanlig sedelemmission. Man föreslår nemligen, att riksbanken skulle under nämnda period få släppa ut banksedlar på grundvalen af ett underlag af en helt annan beskaffenhet än det vanliga, ett underlag, hvars bankmessighet såsom sedelbetäckning vore tvifvelaktig. Genom en dylik åtgärd skulle man ställa riksbanken hardt nära värnlös mot ett planlagdt anfall på dess guldvaluta.

Äfvenledes vill man emellan riksbanken, å ena sidan, och de blifvande aktiebankerna, å den andra, fastställa en arbetsfördelning, hvarigenom riksbankens verksamhet skulle blifva rätt starkt begränsad.

Slutligen tillåter jag mig att fästa uppmärksamheten vid ordalydelsen i § 1 af banklagen, sådan den föreslagits af regeringen och utskottet. Riksbanken är, heter det, stäld under Riksdagens garanti. Deremot har man utstrukit uttrycket *och vård*. För närvarande är riksbanken stäld under Riksdagens garanti och vård. Enligt regeringens och utskottets förslag åter skulle Riksdagen visserligen hafva skyldighet att garantera riksbankens bestånd, men skulle icke ega någon rättighet att vårda banken.

På grund af alla dessa skäl hemställer jag, herr talman, om afslag å den nu föredragna första paragrafen af särskilda utskottets förslag till banklag.

Herrar Zetterstrand och Henricson instämde häruti.

Herr Meyer: Herr talman! Den förste talaren började sitt anförande med den förklaring, att han icke kunde inse, hvarför vi nu mer än hittills skulle behöfva några garantier för riksbanken, men jag vill be att deremot få påpeka, att den riksbank, som på grund af det kongl. förslaget skulle komma till stånd, är något helt annat än den s. k. riksbank, hvilken vi för närvarande hafva. Vår nuvarande riksbank är nemligen i verkligheten icke någon riksbank, utan en bank, hvars betydelse icke är stort större än hvilken enskild bank som helst. Den nya riksbanken deremot, såsom ensam sedelutgifvande, skulle få en oerhörd magt samt helt andra funktioner och andra ändamål att uppfylla än den gamla. Den skulle, om den icke blefve väl och riktigt skött, blifva till våda för landet i stället för till nytta.

Den ärade talaren förklarade sjelf dessutom, att han ansåge vissa garantier nödiga, och ville vara med om införande af dessa garantier. Det var egentligen blott en af de föreslagna garantierna, som han icke ville vara med om, den nemligen att regeringsmagten skulle få insätta en ledamot i riksbankens styrelse, och den ärade talaren förmenade, att en sådan förändring hvarken skulle vara nyttig eller nödvändig. Jag medgifver nu, att då den af regeringsmagten insatta styrelseledamotens magt skulle blifva så inskränkt och kringskuren, som den är enligt det kongl. förslaget, så skulle denne regeringsmagtens representant icke få något synnerligen stort inflytande, om han ens skulle få något inflytande alls på riksbankens styrelse. Men om det förhåller sig så, då kan jag icke inse, hvarför man skall vara så rädd för att gå med på detta förslag, hvilket, såsom vi alla veta, är villkoret för att kunna åtminstone i närvarande stund nå det gamla önskemålet att få all sedelutgifningsrätt öfverflyttad till riksbanken, så att denna blir en verklig centralbank, en statsbank.

Den ärade talaren anmärkte, att det skulle vara farligt att låta Kongl. Maj:t få insätta ordförande i riksbanken, därför att storkapitalet genom denna ordförande skulle kunna få inflytande på bankens styrelse. Jag kan icke veta, huru detta skulle gå till annat än på två sätt, nemligen det ena så, att Kongl. Maj:t insätter en ordförande, som ingenting begriper och som därför skulle låta påverka sig af storkapitalet och söka göra sitt inflytande, så stort eller litet, det nu kunde vara, gällande till förmån för storkapitalet och derigenom naturligtvis till skada för riksbanken. Men då står mot denne ene ordföranden de sex af Riksdagen valda representanterna, och de skulle väl i så fall kunna hindra honom att i styrelsen få igenom några förslag, som skulle vara till bankens skada. Det andra fallet, som jag kan tänka mig, är, att den af Konungen insatta ledamoten skulle rent af stå i storkapitalets sold och förråda riksbankens intressen. Man kan ju tänka sig sådant, ty man kan tänka sig allt möjligt, men om den förste talaren vill trolia fram ett sådant spöke, så kan jag vara lika god som han och trolia fram sex sådana spöken, ty de sex af Riksdagen valda ledamöterna kunna vara precis lika odugliga och lika ohederliga som ordföranden. Jag tror icke, att risken af vare sig det

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

ena eller det andra skall inträffa, och för öfrigt, om man verkligen anser det tillräckligt, att storkapitalet får magt med en enda af styrelsens ledamöter, då behöfver det icke vända sig till den af Konungen valde, utan kan gå till en af de utaf Riksdagen valde och nå sitt mål på det sättet. Den faran förefinnes således efter mitt förmenande alls icke.

Den förste talaren påpekade, att denna kammare och Riksdagen i snart 20 år försökt att få till stånd en verklig riksbank, som skulle ensam öfvertaga all sedelutgifningsrätt. Det är väl sannolikt, att kammaren nu, om den endast sträcker ut handen, kan nå detta mål, men den förste talaren sade, att det behöfver kammaren icke göra, ty om kammaren gifver sig till tåls, så kommer reformen af sig sjelf. Det är väl dock icke så alldeles säkert. Hvad som kommer af sig sjelf, det är en del af reformen, den delen nemligen, som består deri, att riksbanken skall blifva ensam sedelutgifvande. Men för min del är jag alldeles öfvertygad om, att den förste ärade talaren skall vara fullt ense med mig derom, att i fall blott den delen af reformen genomföres, så skapa vi icke en riksbank, utan en riksolycka. Detta är hvad vi kunna få, och hafva vi fått det, så riskera vi att aldrig kunna få hvad vi egentligen velat hafva, nemligen en lag, en banklag. Kammaren är nog tålmodig och kan vänta, men jag tror också, att kammaren ännu har sitt gamla sunda förstånd i behåll och icke låter skrämman sig af en skugga, ty det är ingenting annat än en skugga, som man vill skrämman kammaren med, då man säger, att det är våda i att Kongl. Maj:t får insätta en ordförande i riksbankens styrelse, hvilket, såsom nyss är nämndt, är priset för att bankreformen skall gå igenom. Riksdagen afstår derigenom faktiskt icke något af sin magt öfver riksbanken, utan denna magt blir lika stor som hittills trots denna förändring.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den nu föredragna första paragrafen.

I detta yttrande instämde herrar *Petri, Höglund, Odhner, Odencrants, Swartling, Faxe, Arhusiander, Svanberg, Rydberg, Sjö, Hazén, Almqvist och Kruse.*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Wersäll: Herr grefve och talman, mine herrar! Det är nog sant, att den af Konungen tillsatte fullmäktigen i riksbanken, som nu är föreslagen, icke kan komma att utöfva någon kontroll öfver riksbanken på sådant sätt, att han kan för Kongl. Maj:t inrapportera hvad som händer i banken och sedan af Kongl. Maj:t taga sina instruktioner. Nej, det är alls icke så. Han har uti detta fall alldeles liknande ställning med de öfrige fullmäktige och har blott att rätta sig efter reglementet och faststald lag. Någon våda för Riksdagens magt och myndighet kan således, såsom här redan påpekats, alls icke ligga deri, att Kongl. Maj:t får tillsätta en ledamot i bankens styrelse, men jag anser, att

det ligger en trygghet deri, ty det är ju gifvet, att Kongl. Maj:t skall till denna post utse en person, för hvilken han har synnerligt förtroende, och förtroende just därför att denne person af Kongl. Maj:t anses vara lämplig särskildt för ett sådant uppdrag. Affärsverlden fordrar en sådan åtgärd och anser det ligga en trygghet i att Kongl. Maj:t får tillsätta en ledamot i bankens styrelse. Det är ju, såsom också påpekats, en ofantlig skilnad mellan det nuvarande systemet med många sedelutgifvande banker och hvad man tänker sig skola blifva, nemligen riksbanken såsom ensam sedelutgifvande. Den får en oerhördt stor magt öfver penningarörelsen, och jag tror, att affärsverlden kan se en fara deri, om icke regeringsmagten får något inflytande vid tillsättandet af fullmäktige, likasom jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t ej kan gå ifrån den af honom uttalade meningen, att Kongl. Maj:t bör få ett sådant inflytande. Att så bör ske har varit samtliga komitéers uppfattning, har alltid varit Första Kammarens åsigt, och jag tror icke, att jag tager miste, om jag säger, att det varit åsigt äfven hos en stor del af Andra Kammaren. Jag ber äfven att få erinra om, att båda kamrarna vid förra riksdagen enades om ett grundlagsförslag, deri föreskrifves, att Kongl. Maj:t skall få tillsätta en ledamot i riksbankens styrelse, och ingen kan väl med fog påstå, att det ligger någon sorts obillighet eller något, som icke kan kallas moderation, i detta förslag. Jag för min del har den uppfattningen, att ytterligheter i allmänhet sällan leda väl till målet och att särskildt ytterligheter, när det är fråga om statens angelägenheter, äro farliga. Jag anser därför, att det vore lyckligt, om Riksdagen nu vidhölle den åsigt, som vid förra riksdagen uttalades, då grundlagsförslaget förklarades hvilande till denna riksdag.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Herr Dahn: På grund af det beslut, som fattades om föredragningsättet, trodde jag, att man här skulle yttra sig om banklagen för att söka utröna, huruvida Riksdagen eller kammaren önskade att få en banklag ungefär sådan som den nu föreslagna, och jag hade då tänkt att först yrka bifall till den första paragrafen, men då diskussionen redan från början fått den rigtning, att den kommit att röra sig om det hvilande grundlagsförslaget, så skall jag söka bemöta något af hvad den förste talaren yttrade.

Vore här verkligen fråga om en magtöfverflyttning, skulle jag vara den siste att vara med derom. Så var förhållandet enligt 1890 års förslag, enligt hvilket det var meningen, att Kongl. Maj:t skulle få tillsätta tre fullmäktige och detta utan någon begränsning af deras befogenhet att deltaga i riksbankens styrelse. Af de utaf Kongl. Maj:t tillsatta fullmäktige, skulle t. ex. en kunna vara deputerad för utrikes vaxelportföljen, den andra för inre förvaltningen och den tredje deras suppleant. Kongl. Maj:t skulle således enligt detta förslag hafva fått banken helt och hållet i sin magt. Nu åter är fråga endast om att Kongl. Maj:t skulle få tillsätta *en* person i bankens styrelse, nemligen ordföranden, och dennes magt skulle dessutom begränsas så,

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

(Forts.)

att han icke skulle få utöfva någon annan befattning inom riksbanken. Den förste ärade talaren framhöll, att under sådana förhållanden skulle denne ordförande icke få någon betydelse, men då bör man väl heller icke vara så rädd att få in honom i bankens styrelse, såsom också herr Meyer redan anmärkt. Denne ordförande skulle väl dock alltid få sin betydelse. Han blefve under alla omständigheter en kontrollerande person, som kommit in i bankens styrelse på annat sätt än de öfriga medlemmarne deraf och kunde såväl reservera sig till protokollet som deltaga i inventering och inspektioner. Derom behöfva vi väl ej tvista.

En af kammarens mest inflytelserika ledamöter yttrade år 1889 att en gång kunde den tid komma, då det kunde vara lyckligt, att Riksdagen hade något stöd hos Kongl. Maj:t med afseende å riksbankens angelägenheter. Anfallet mot banken, hvilket föranledde detta yttrande, kom den gången från högerhåll, men en annan gång kan det komma från annat håll.

Vidare yttrade den förste ärade talaren, att man ej borde vara ängslig för, att äfven om vi nu icke toge detta förslag, det skulle dröja allt för länge, innan vi kunde få ett förslag till banklag, som kunde accepteras af både regering och Riksdag. Jo, mine herrar, äfven detta kan hända. År 1903 utgå de enskilda bankernas oktrojer, och Kongl. Maj:t kommer naturligtvis då att förlänga den på 10 år. Sedan äfven denna tid gått till ända, vet man icke, huru mycket de enskilda bankerna derunder hunnit utveckla sig på riksbankens bekostnad, och man vet icke, huru vida det då kan finnas samma möjlighet för riksbanken som nu att intaga en ställning såsom en verklig centralbank.

Den förste talaren påpekade vidare, att om man icke på annat sätt kunde få fram en bankreform, så finnes dock alltid ett sätt, på hvilket Riksdagen kunde pressa fram en sådan, nemligen genom att höja bevillningen för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Ja, detta är mycket sant, men man skall dock komma i håg, att sista gången det var fråga om att genom en höjning af bevillningen åstadkomma en indragning af privatbanksedlarne, så lyckades det ej ens i denna kammare att genomdrifva ett dylikt förslag, och vi veta, att privatbanksintresset har försänkning ar äfven i denna kammare och icke blott i den första. Vid en dylik reform, som skulle ske så att säga med knifven på strupen, måste man också tänka på allmänhetens intressen. Privatbankerna har med sina hufvud- och afdelningskontor 170—180 bankkontor, spridda öfver hela riket, och man kan icke slopa en mängd af dessa kontor, utan att allmänheten skulle blifva lidande derpå.

Enligt det förslag, som här föreligger, skulle riksbanken blifva en slags förläggare för de enskilda bankerna, under öfvergångstiden obligatoriskt genom rediskonteringsrätt för de enskilda bankerna mot diskonto af två tredjedelar af det eljest gällande vexeldiskontot, och sedermera frivilligt liksom nu, enär det alltid skall komma att ligga i såväl riksbankens som de enskilda bankernas intresse att samarbeta på detta sätt. Jag har i denna sak samma uppfattning som herr Elowson,

nemligen att vi böra föredraga rediskonteringsrätten framför kreditiv-rätten, och åt denna uppfattning har jag äfven gifvit uttryck i min reservation.

Vidare yttrade den förste talaren, att vinsten på sedelutgifningen icke vore så stor som man inbillade sig. Ja, dermed må nu vara huru som helst, men säkert är, att de enskilda bankerna anse den vara tillräckligt stor för att de skola vara måna om att få behålla den, och därför ikläda sig också deras delegare solidarisk ansvarighet, hvilket man väl icke gör för ro skull. Hvad denna vinst för öfrigt beträffar, så är min öfvertygelse den, att om riksbanken ensam finge öfvertaga sedelutgifningsrätten, så skulle saken äfven ur vinstsynpunkt blifva förmånlig för riksbanken. Men detta är icke för mig hufvudsaken, utan det är den ökade trygghet, som skulle uppstå, om riksbanken blefve ensam sedelutgivande. Den känner då hvad allmänhetens behof af rörelsekapital utgör och huru mycket sedlar behöfva vara utelöpande. Nu heter det visserligen, att riksbanken har så och så mycket och de enskilda bankerna så mycket sedlar utelöpande, men af riksbankens sedlar ligger kanske ett belopp af 20 millioner kronor i de enskilda bankernas kassahalf. Det heter visserligen, att äfven de enskilda bankernas sedlar skola inlösas med guld, men i stället hafva de enskilda bankerna riksbankens sedlar liggande i sina kassor för att med dem inlösa sina egna sedlar, ifall så skulle fordras. Vid tillfälle skulle kanske de enskilda bankerna presentera alla dessa riksbankens sedlar till inlösen, och hvad skulle riksbanken då göra? Har åter riksbanken ensam all sedelutgifningsrätt i sin magt, komma icke flera sedlar än som behöfvas ut i rörelsen, och de enskilda bankerna komma icke längre att såsom nu hafva riksbankens sedlar liggande på hög i sina kassor för att med dem inlösa sina egna sedlar. Detta anser jag vara en mycket farlig sak, men jag skall emellertid vänta till längre fram med den närmare utvecklingen häraf.

På grund af hvad jag nu anfört, skall jag be att få yrka bifall till 1 § af utskottets förslag.

Herr Collander: Herr talman, mine herrar! Jag kunde inskränka mig till att instämma i den förste ärade talarens både yrkande och de motiv, som han anförde för detsamma, men jag begärde ordet, enär det finnes ytterligare några synpunkter, som det kan vara önskligt att framhålla.

Den ärade talaren på blekingebänken vädjade till kammarens sunda förstånd och yttrade, att, då vi nu stå så nära lösningen af den länge efterlängtda bankreformen, så borde man bifalla detta förslag, äfven om man icke i allo tyckte om detsamma. Men, mine herrar, jag ber att få vädja icke blott till kammarens sunda förstånd, utan äfven till gångna tiders erfarenhet. Riksdagen har under gångna tider kunnat sköta denna institution, utan att deremot försports några väsentliga anmärkningar, och jag är förvissad om att denna institution, fortfarande lagd i Riksdagens hand, jemväl skall veta att häfda landets

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

väl. Derför tror jag, att vi böra väl tänka oss för och icke nu antaga detta förslag, samt att vi ändock kunna hafva förhoppning om att vi skola få frågan löst i en rätt riktning, och jag grundar detta hopp derpå, att åsigtorna om hvad denna reform innebär börja allt mer och mer klarna. Man kan fråga, hvad är orsaken till att, oakadt denna reform ansetts både nödig och nyttig och önskvärd, dess genomförande dock dröjt så länge? Jo, det har utbildat sig en efter mitt förmenande mycket märklig missuppfattning om betydelsen deraf, att riksbanken skulle öfvertaga hela sedelutgifningsrätten. Man har nemligen sagt, att om riksbanken får denna rätt, skulle den också kunna tillägna sig hela eller åtminstone största delen af den vinst, som de enskilda bankerna nu skörda derpå, och detta unnar man staten. Å andra sidan har man också ansett, att riksbanken fortfarande såsom hittills skall hafva till uppgift att tillhandahålla den lånefond, som landet behöfver för de små omsättningslånen, på det att detta behof må blifva på ett billigt sätt tillgodosedt. Detta är nu egentligen icke en uppgift för en centralbank, men man kan dock, såsom hittills, låta denna uppgift vara förenad med riksbankens verksamhet, ehuru jag helst skulle vilja, att den skildes derifrån och öfverlemnades åt en särskild inrättning. I både Kongl. Maj:ts och utskottets förslag är emellertid denna fond bibehållen och i det senare är den ökad till 12 millioner kronor. Nu förer alltid den föreställningen, att riksbanken hädanefter skulle komma att skörda all den vinst, som förut tillkommit de enskilda bankerna, med sig den tanken, att detta skulle komma att ske derigenom, att riksbanken skulle komma att öfvertaga en stor del af de enskilda bankernas uppgift att tillgodose allmänhetens lånebehof. Den större affärsvärlden har emellertid ställt sig mycket betänksam mot att de enskilda bankernas verksamhet skulle på detta sätt i viss mån upphöra och öfvertagas af riksbanken. Inom affärsvärlden är man nemligen icke alltid belåten med att vända sig till en bank med så noga reglementerade föreskrifter, utan man måste fordra mera frihet hos dem, som leda en sådan inrättning, som skall tillgodose de stora affärernas lånebehof, och därför kan icke riksbanken, om den vore ensam, tillfredsställa detta behof. Affärsvärldens rädsla för reformen har därför grundats på fruktan för att riksbanken skulle öfvertaga hela denna lånerörelse och derpå att man ansett, att då Kongl. Maj:t har i sin hand att oktrojera enskilda banker, skulle man, om sedelutgifningsrätten undandrogess dessa, alldeles gå miste om dem. Derför har man också ansett, att det är nödvändigt, att, om bankreformen skall genomföras, regeringen får inflytande på förvaltningen af denna riksbank, som skulle, om jag så får säga, till hufvudsaklig del öfvertaga allmänhetens penningtransaktioner. Man har nemligen ansett nödigt att ega trygghet för att allmänhetens härvid så viktiga intresse blir på bästa sätt tillgodosedt. Detta har också tagit sig uttryck i de tidigare förslagen, t. ex. i 1889 års förslag. Då ville man utsträcka Kongl. Maj:ts deltagande i förvaltningen af riksbanken i högre mån än nu. Enligt detta förslag

skulle Kongl. Maj:t få utse tre ledamöter i bankens styrelse i stället för nu blott en, ordföranden. Härigenom ville man således då vinna denna garanti. Denna ståndpunkt har man nu allt mer och mer öfvergifvit och man nöjer sig nu med rätt för Kongl. Maj:t att tillsätta en enda ledamot i bankens styrelse. Jag ser icke någon så stor olycka i att detta stadgande skulle genomföras, men jag tycker icke, att på grund af de skäl, som därför anförts, detta inflytande från regeringens sida på riksbankens styrelse alls är behöfligt, utan liksom Riksdagen ensam har all beskattningsrätt, så bör den också ensam bestämma öfver penningväsendets högsta ledning.

Jag tänker mig, att reformen naturligtvis skall gå i den riktning, att riksbanken ensam skall få hela sedelutgifningsrätten. Denna rätt är nu icke så mycket värd för de enskilda bankerna som tidigare, då de icke voro så många och konkurrensen var mindre samt förtjensten således större. Den väg, på hvilken riksbanken slagit in och som jag anser vara synnerligen lämplig, nemligen att söka bereda de enskilda bankerna tillfälle att afsäga sig sedelutgifningsrätten tidigare, än oktrojerna utgå, genom att bereda dem motsvarande fördelar, skulle enligt mitt förmenande leda till, att man skulle få dessa sedelutgifvande banker att afsäga sig sedelutgifningsrätten och qvarstå såsom solidariska banker till oktrojens slut och, såsom jag hoppas, äfven derefter. Det är nemligen så, att, om dessa banker komma att försvinna, detta förhållande litet hvarstädes kommer att hafva ett ogynnsamt inflytande på de mindre orterna. Det är helt naturligt därför, att der icke några stora aktiebanker kunna uppstå. Man kanske kan få en bank på en million eller något dylikt, men en sådan bank erbjuder icke den trygghet för allmänheten att insätta penningar på deposition som den större aktiebanken, exempelvis den skandinaviska eller en solidarisk bank. Derfor borde man mycket väl kunna behålla det systemet att hafva en solidarisk bank utan sedelutgifningsrätt, och det vore icke någon större risk att vara med i en sådan bank, utan tvärtom mindre, enligt mitt förmenande. Om nu riksbanken med öfvertagandet af sedelutgifningen kan understödja dessa enskilda banker, som kunna uppstå, jag vill icke säga med förlag, utan med medel genom de förmåner, som kunna beredas dem i ersättning för sedelutgifningen, då kunna de mindre orternas behof verkligen tillgodoses. De stora centralpunkterna, såsom våra stora städer, reda sig nog med de större aktiebankerna — det är icke tu tal derom. Således skulle efter mitt förmenande riksbanken icke så mycket hafva till uppgift den direkta utlåningen till allmänheten, utan fast mera blifva den förmedlande mellanhanden mellan öfriga banker och allmänheten samt verka för upprätthållandet af myntvärdet i händelse af kris. Detta är en stor uppgift för en centralbank. Men därför bör ock, enligt mitt förmenande, icke riksbanken sysselsätta sig med inlåning, utan detta bör tillkomma de enskilda bankinrättningarna.

Jag skall icke vara vidlyftig. Jag skall be, herr talman, att få ansluta mig till det yrkande, som af herr von Friesen framstälts.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Herr Olsson i Åsak: Jag har icke begärt ordet i den förhoppning, att dermed kunna i någon den ringaste mån inverka på det beslut som kommer att fattas af kammaren i denna viktiga fråga, utan endast för att få min särskilda mening antecknad till protokollet.

Om nu föreliggande förslag till lag för Sveriges riksbank vore afsedt att af Riksdagen antagas utan några som helst grundlagsändringar, i syfte att förläna Kongl. Maj:t visst inflytande på riksbankens förvaltning, så skulle jag med min röst bidraga till, att det blefve af Riksdagen antaget. Ty för mig är det alldeles klart, att, äfven om riksbanken sjelf icke skulle vinna så synnerligen mycket på, om den öfvertog all sedelutgifning och dessutom omorganiserades i nu föreslagna syfte, denna omorganisation i alla fall skulle blifva till gagn för landet i dess helhet.

Men nu är, såsom herrarne veta, förslaget antagande grundadt på en förutsättning, den nemligen, att Kongl. Maj:t skulle erhålla rättighet att tillsätta ordförande i bankstyrelsen, eller, med andra ord, att riksbanken i och med omorganisationen skulle komma att förvaltas af Konungen och Riksdagen gemensamt i stället för som hittills af Riksdagen allena; och denna förutsättning gör, att jag för min del utan den allra ringaste tvekan kommer att yrka på och rösta för afslag å det hela.

Innan Riksdagen delar sin nuvarande magt öfver riksbanken med Kongl. Maj:t, afhänder sig någon del af sina konstitutionella rättigheter, så bör väl den först vara fullt öfvertygad om, att en sådan åtgärd är af behovet påkallad eller, för att begagna grundlagens ord, att reformen är »högst nödig och nyttig». Hos mig förefinnes emellertid icke någon sådan öfvertygelse, utan tvärtom en öfvertygelse i alldeles motsatt riktning.

Att den ifrågavarande grundlagsändringen är alldeles onödig, det kan man finna, bland annat, genom att kasta en blick på riksbankens verksamhet. Kan någon säga, att riksbanken blifvit illa skött under den långa tid, den stått under Riksdagens vård och garanti? Nej, visserligen icke. Kongl. Maj:t sjelf måste till och med erkänna detta. Ty då 1895 års konstitutionsutskott uttalade såsom sin åsigt, att med den föreslagna grundlagsändringen borde bero, till dess riksbanken vunnit sådan stadga, att den kunde öfvertaga all sedelutgifning och dessutom vore mäktig nog att utgöra en verklig centralbank, så ytrade statsrådet och chefen för finansdepartementet just med anledning deraf här i kammaren, att riksbanken både hvad beträffade storleken af sina fonder och i öfrigt verkligen vunnit en sådan stadga. Är icke detta ett ampelt erkännande från regeringen, att riksbanken skötts på ett förträffligt sätt och att sålunda den här ifrågasatta grundlagsändringen är obehöflig? Och när för blott några dagar sedan frågan om fördelning af riksbankens vinst förevar här i kammaren, hördes från flera håll, att riksbankens ställning vore så god, att riksbanken kunde med största lätthet lemna ifrån sig, om så vore, hela bankovinsten. Bevisar icke

allt detta, att riksbanken skötes af Riksdagen på ett alldeles förträffligt sätt, och detta utan Kongl. Maj:ts nådiga hjälp?

Men, säger man, om riksbanken öfvertager all sedelutgifning, så blir dess verksamhet mera omfattande, och då blir det svårare att sköta densamma. Af den förste talaren, som hade ordet, kunde man emellertid höra, att det icke är så alldeles säkert med den saken. Samme talare yttrade äfven under förra årets debatt i denna fråga någonting liknande. För öfrigt: kan det väl betraktas såsom ett axiom, att de bankofullmäktige, som väljas af Riksdagen, måste anstränga sig till det allra yttersta, anlita sina krafter så långt möjligt är för att kunna sköta riksbankens verksamhet såsom den nu bedrifves, och att sålunda, om riksbanken skulle utvidga denna sin verksamhet i större eller mindre mån, deras krafter omöjligen skulle räcka till? Det tror jag icke.

Nu heter det visserligen, att denna kungavalde ordförande icke skulle få vidare inflytande inom bankstyrelsen, utan blifva endast, så att säga, en medlande person mellan de olika meningar, som till äfventyrs kunna bryta sig fram mellan de af Riksdagen valde bankofullmäktiges båda hälfter. Detta medlareskap tilltalar mig i alla fall icke. Det kan blifva mycket farligt för landet i dess helhet. Och jag håller före, att Andra Kammaren bör åtminstone icke sträcka sina händer derefter. Jag kan sålunda icke annat än för min del vara emot detta medlareskap.

Jag kan för resten icke riktigt fatta de talare, som här uppträdt under diskussionen och talat för det föreliggande förslaget, naturligtvis med tanke på att äfven i sinom tid vara med om grundlagsändringen, i synnerhet som de icke hafva kunnat säga — icke ens gjort försök dertill — att riksbanken blifvit illa skött, såsom den för närvarande bedrifves. Det förefaller mig, som om desse talare skulle resonnera ungefär som så: »Vi erkänna visserligen, att riksbanken blifvit väl skött ända hittills och att den följaktligen för närvarande hvilar i utomordentligt goda händer, men vi få väl i alla fall vara med om den här grundlagsändringen — eftersom Kongl. Maj:t vill så hafva det». Jag deremot säger: Då riksbanken har blifvit skött på ett godt sätt ända hittills utan Kongl. Maj:ts medverkan, då det icke, vare sig förut eller under diskussionen, har kunnat bevisas, att riksbanken skall sköta sig bättre än hittills, ja, icke ens lika bra, om Kongl. Maj:t får tillsätta ordförande i bankstyrelsen, och då jag på inga vilkor vill vara med om att öfverflytta en del af Riksdagens magt till Kongl. Maj:t, alldenstund jag är öfvertygad om, att en sådan öfverflyttning snarare och rättvisligen bör ske i alldeles motsatt riktning, kan jag icke annat än motsätta mig detta förslag, så länge det är kombineradt med frågan om ändring af de grundlagsparagrafer, jag här åsyftat.

Herr talman! På dessa i korthet anförda skäl yrkar jag afslag såväl å den föredragna paragrafen som å betänkandet i dess helhet.

Herr Bergendahl: Det vore verkligen besynnerligt, om denna kammare nu skulle vilja afslå det här föreliggande lagförslaget på den

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

grund, att kammaren icke vill vara med om det hvilande grundlags-
ändringsförslaget.

Som bekant, ingick Riksdagen den 9 maj 1894 till Kongl. Maj:t med en skrivelse, hvori Riksdagen dels anhöll, att Kongl. Maj:t måtte framlägga proposition om sådan ändring i 72 § regeringsformen, att Kongl. Maj:t medgäfvos rätt att tillsätta ordförande i bankstyrelsen, dels och uttalade sig för genomförandet af den förändring, som sedermera blifvit en verklighet, nemligen att de af Riksdagen tillsatta sex riksbanksfullmäktige borde väljas för tre år i sänder. Det skulle, säger jag, vara besynnerligt, om kammaren i år hade förändrat denna sin uppfattning. Det är visserligen sant, att nyval sedan dess egt rum, men jag föreställer mig ändå, att, med några få undantag, de nya ledamöter, som tillförts kammaren, äro praktiska män, som väl inse, att denna lag icke bör förkastas, derför att somliga se spöken på ljusa dagen.

Hvad är det egentligen, som Kongl. Maj:t har begärt och som förefaller många så afskräckande? Det är, att Kongl. Maj:t skulle ega att tillsätta ordföranden i riksbanksfullmäktige. Det vore väl icke underligt, om Kongl. Maj:t skulle önska att bland dessa fullmäktige hafva en representant. Kongl. Maj:t har ju redan, enligt 2 § uti lagen för Rikets Ständers bank af den 1 mars 1830, såväl skyldighet som rättighet att i vissa fall tillse, att riksbanken på ett tillfredsställande sätt förvaltas, och härtill kommer, hvad som redan framhållits såväl af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet som af den ärade representanten för Karlshamn, att riksbankens omgestaltung kommer att kräfvä andra betingelser, än som förut varit fallet. Det är ju tydligt, att den af Kongl. Maj:t tillsatta ordföranden i riksbanksfullmäktige icke på något sätt kan dominera ställningen — han har ju icke mer än en röst, under det att de af Riksdagen tillsatta fullmäktige hafva sex — och då han dessutom är underkastad samma ansvar som de af Riksdagen tillsatta bankofullmäktige — ja, han är till och med underkastad dubbelt ansvar, ty han skall ansvara äfven inför Kongl. Maj:t — så kan jag verkligen icke förstå, att denna af regeringen och Första Kammaren påyrkade reform skall väcka ett sådant motstånd, som den synes göra. Det är väl vid det förhållandet, att Kongl. Maj:t, efter hvad jag nyss nämnde, redan nu har både rättighet och skyldighet att i vissa fall bevaka de åtgöranden, som med afseende å riksbanken träffas, icke underligt, att Kongl. Maj:t önskar att få hafva ett öga med i bankens styrelse, och efter hvad jag kan finna, ligger hela innebörden af det förevarande lagförslaget just deri, att Kongl. Maj:t skall hafva ett öga med i bankens förvaltning.

Den ärade representant på stockholmsbanken, som öppnade diskussionen, förmenade, att det icke vore så farligt, om vi nu förkastade detta lagförslag, enär det i så fall snart skulle komma igen. Jag tillåter mig emellertid att hysa en annan åsigt. Faller detta lagförslag, synes deraf blifva en gifven följd, att Kongl. Maj:t kommer att icke allenast förnya oktrojen för de enskilda banker, som hafva sådan, utan sanno-

likt äfven bevilja ny oktroj för de enskilda banker, som vid det nu rådande »bankgründer»-väsendet säkerligen komma att ytterligare uppstå.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

Nu har verkligen, efter hvad det synes, det enskilda bankintresset för tillfället eftergifvit sina fordringar och varit tillmötesgående. Man har ansett, och äfven jag tror, att detta intresse hufvudsakligen är representeradt i Första Kammaren, som nu väntas skola antaga detta förslag. Men om således det enskilda bankintresset för tillfället gifvit efter, huru kan man tänka sig, att detsamma skall blifva förhållandet i en framtid, då allt flera enskilda banker komma till och allt flera intressen skola motverka en sådan reform som denna, hvilken onekligen går de enskilda bankintressena emot?

(Forts.)

Men äfven om så skulle vara, att min fruktan i detta hänseende är oberättigad och att i framtiden det skall visa sig möjligt att genomdrifva ett sådant lagförslag som detta, hvilket såväl den ärade representanten på stockholmsbanken som andra talare ansett kunna antagas äfven med de ändringar och modifikationer, som reservationerna afse, så har dock enligt mitt förmenande svenska staten under denna tid gjort en ekonomisk förlust på många millioner. Som bekant, uppgår för närvarande sammanlagda sedelutgifningsrätten för alla banker i landet till något öfver 128 millioner kronor. Häraf hafva riksbankens utelöpande sedlar motsvarat ungefär hälften, eller omkring 60 millioner kronor. För dessa 60 millioner kronor utelöpande sedlar har riksbanken under år 1896 haft en inkomst af något öfver 3 millioner kronor. Kommer nu riksbanken att få öfvertaga hela sedelutgifningsrätten och sålunda att utsläppa dubbla beloppet sedlar, eller cirka 130 millioner, är det ju oafvisligt, att riksbanken härigenom får en dubbel vinst.

Den ärade talaren på stockholmsbanken, som öppnade diskussionen, förklarade sig hålla före, att riksbanken af denna reform icke komme att skörda en sådan ekonomisk vinst, som man förestälde sig, och såsom bevis härpå anförde den ärade talaren, att under sådana förhållanden måste gulfonden ökas, hvarigenom dödt kapital till större belopp än förr komme att ligga inne i bankens hvalf. Jag hemställer emellertid till den ärade talaren, om det icke är på samma sätt nu, då ju allt motsvarande kapital som grundfond ligger i bankens hvalf, och det oaktadt har ju riksbanken haft dessa 3 millioner och mera dertill i inkomst.

Det har sagts, att genom den rediskonteringsrätt och den rätt att hos riksbanken erhålla kreditivlån, som under öfvergångstiden skulle tillkomma de enskilda bankerna, skulle statens inkomst af riksbankens uteslutande sedelutgifningsrätt i ganska hög grad förminskas. Jag har till och med hört enskildt påstås, att riksbankens inkomst under denna tid tvärtom skulle blifva mindre, än hvad den var under sistlidet år. Jag föreställer mig dock, att den rediskonteringsrätt och den kreditivrätt, som på mycket billiga vilkor skulle tillkomma de enskilda bankerna, i hvarje fall icke skulle vålla riksbanken någon förlust. Riksbanken får ju härigenom ut sina sedlar i den allmänna rörelsen, och

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.* detta bör väl vara tillräckligt för att riksbanken åtminstone skall undgå att lida någon förlust.

(Forts.)

Vidare framhålles ett annat förhållande, nemligen att staten skall förlora den bevilling, som de enskilda bankerna för hvarje år få betala för beloppet af sina utelöpande sedlar, och som uppgår, om jag icke misstager mig, till 7- å 800,000 kronor årligen. Detta må ju visserligen vara sant, men om å ena sidan staten förlorar denna skatt, skall väl å andra sidan bankverksamheten upptaxeras till högre belopp än hittills. Sålunda komma väl de enskilda bankinstituten att till staten få erlægga förhöjd bevilling, visserligen icke motsvarande den här ifrågavarande skatten, som komme att borttagas, men ändock så stor, att densamma komme att i afsevärd mån neutralisera den förminskning i inkomst, som staten genom bortfallandet af nyssnämnda bevillningslag komme att lida.

Och, mine herrar, hvad man här anfört om förminskning i inkomst för staten, hvilken förminskning i hvarje fall icke kan gå till något högt belopp, gäller ju blott om öfvergångstiden. Ty när de tio åren äro förbi, kommer riksbanken upp till sin fulla inkomst, och det torde då visa sig, att de finansmän, som kalkylerat, att riksbankens inkomst derefter skall blifva dubbelt så stor som nu, icke komma att få orätt.

Som jag nyss nämnde, skref Riksdagen för några år sedan till Kongl. Maj:t om nödvändigheten och önskvärdheten af en bankreform. Men det är, såsom här framhållits, flera årtionden tillbaka, sedan denna kammare första gången framstälde en önskan i den riktning, som detta lagförslag angifver. Förslaget har noga granskats af de komitéer, som för frågans utredande blifvit tillsatta af föregående Riksdagar och nu senast af det särskilda utskottet, och det vore då besynnerligt, om man icke finge anse, att det bästa möjliga gjorts för att åstadkomma en tillfredsställande banklag. Skall man under sådana förhållanden lemna tillfället å sido och förkasta det föreliggande lagförslaget på grund af en inbillad förskräckelse för att Kongl. Maj:t skall få tillsätta en sjunde medlem af bankstyrelsen? Detta är likvisst icke innebörden af denna fråga. Det är icke någon magtfråga, som här föreligger, fastän man med orätt velat göra frågan till en sådan; det är i stället en organisationsfråga, och det är en organisationsfråga, som har den allra största betydelse för vårt lands näringslif. Om icke denna fråga nu löses, då sådant på ett tillfredsställande sätt kan ske, tror jag att kam-maren icke handlar rätt.

Herr greve och talman! Jag skall tillåta mig att yrka bifall till den nu förevarande punkten och ber dermed att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för det föreliggande lagförslaget, antingen i den form, utskottet gifvit detsamma, eller med de förändringar, som kunna komma att vidtagas till följd af de vid utlåtandet fogade reservationerna.

Herr Höglund: Här har ganska mycket ordats om det utmärkta sätt, hvarpå Riksdagen skött riksbanken och det lyckliga resultat, som denna skötsel har medfört. Jag är den siste att vilja förneka det. Jag

anser, att Riksdagen och bankofullmäktige förtjena de loford, som på dem slösats. Men man bör dock taga i betraktande, att det är hufvudsakligen goda och lugna förhållanden, som man under en lång följd af år kan blicka tillbaka på. Men dessförrinnan var det andra tider. Och det kan vara nyttigt att gå tillbaka och äfven se hvad erfarenheten lär från den tiden, då riksbanken faktiskt var insolvent. Det är nu sjuttio år sedan det var förhållandet. De åtgärder, som då voro ifrågasatta och som då föreslogos af framstående män, kunna gifva oss en inblick i hvad man då tänkte och om de botemedel, som då ansågos lämpliga. Jag ber därför få läsa upp några rader ur stats- och bankoutskottets gemensamma utlåtande vid 1829 års riksdag. De förenade utskotten skrefvo då på ett ställe: »Då nu för tredje gången, inom föga mer än ett halvt århundrade, enahanda för enskildt och allmänt välstånd menliga förhållande inträffat, framstälde sig för utskotten sjelfmant den tanken, att Rikets Ständer borde upphöra med en administrativ befattning så föga öfverensstämmande med deras lagstiftarekall; men åt en kommande tid måste öfverlemnas att, i afseende på bank- och kreditväsendets definitiva reglerande, göra erfarenhetens dyrt köpta läror i deras helhet gällande». Det var, hvad utskottet då skref. Det är naturligt, att numera kan någonting så långt gående som att Riksdagen skulle afsäga sig befattningen med banken aldrig komma i fråga. Det vore hvarken nyttigt eller önskvärdt eller ur någon synpunkt berättigadt. Men det kom fram, detta öfverdrifna uttryck, såsom en reaktion mot Riksdagens redan då egda enväldsmagt öfver riksbanken. En af de föregående talarne yttrade nyss, att skulle han gå in på någon förändring i sammansättningen af styrelsen af riksbanken, skulle den gå i den rigtning, att Riksdagen skulle få ökad magt. Jag skulle just vilja fråga den ärade talaren, huru det skulle kunna vara möjligt att få större magt än envælde. Jag ser icke, huru det skulle kunna gå till.

Hvad jag nu emellertid ville komma till var att tala om den så kallade magtförminskning, som Riksdagen skulle komma att lida derigenom, att Kongl. Maj:t skulle få sätta in en ledamot i bankstyrelsen. Ser man saken rätt, är det genom nu föreliggande förslag icke en magtförminskning, utan en magtökning, Riksdagen skulle få. Riksdagen skulle visserligen släppa in en konungavald ordförande i bankstyrelsen. Och såvida det skulle blifva fallet, skulle det blifva en magtförminskning, huru obetydlig den än vore. Den skulle, om man tänker sig, att alla ledamöter i bankstyrelsen hafva fullkomligt lika inflytande, motsvara en sjundedel af det hela. Men jemte denna åtgärd är ock föreslaget, att riksbanken skulle öfvertaga hela sedelutgifningen i landet. Och jag tror icke, att man i fråga om bankväsendet begär något misstag, om man säger, att magtfördelningen ganska noga mätes efter fördelningen af sedelutgifningen. Under hittills varande förhållanden har riksbanken utgifvit knappt hälften af de sedlar, som cirkulera i landet, och de enskilda bankerna hafva utgifvit återstoden, något mer än den andra hälften. Följaktligen

*Anyående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

utvidgar riksbanken sin magt och följaktligen utvidgar Riksdagen sin magt öfver hela sedelutgifningsområdet. Magtförminskningen drabbar ju de enskilda bankerna, som mista sedelutgifningen. Och Kongl. Maj:t mister den tillsyn, han förut utöfvat öfver det sätt, hvar på de enskilda bankerna utöfva sin sedelutgifningsrätt. Alltså: Riksdagen förlorar en sjundedel af sitt inflytande på riksbanksstyrelsens sammanställning, men utvidgar sin magt öfver hela området för sedelutgifningen, d. v. s. den får ett med en sjundedel minskadt inflytande öfver ett mer än dubbelt så stort område. Jag tror, att vi i det hela kunna med allt skäl säga, att det är en magtutvidgning, som här kommer Riksdagen till del, och icke en magtförminskning.

Ja, här har man också sagt det, att denna ordförande, som Kongl. Maj:t skulle få rätt att tillsätta, både vore onödig och öfverflödig och att han ingenting skulle kunna uträtta, och därför vill man icke hafva honom. Vid förra Riksdagen talades en hel del härom, och jag medgifver villigt, att så synnerligen stort inflytande på ärendenas behandling i bankens styrelse torde han icke komma att få; han får det så mycket mindre, som, såsom redan påpekats, han icke på något sätt får rapportera till Kongl. Maj:t eller någon annan om hvad som i bankstyrelsen förefaller. Men man får väl erkänna, att, om man vill utöfva inflytande i en styrelse, i hvars förhandlingar man icke får sjelf deltaga, man är i tillfälle att ändock utöfva en icke så dålig kontroll, derest man kunnat betinga sig rätten att i en sådan styrelse få insätta en person, för hvilken man har fullt förtroende med afseende på både hans karakter och hans förmåga och hvilken man tvingar att göra sig delaktig och medansvarig i alla de beslut, som der fattas. En sådan ledamot kommer att göra hvad han kan och i nödfall åtminstone reservera sig mot alla beslut, som strida mot lag eller författning. Men i och för sig kan — det anser jag fullt visst — hans inflytande icke blifva så synnerligen stort, och vore därför icke bankreformen genom omständigheternas oundvikliga magt sammankopplad med de föreslagna grundlagsförändringarna, så vore det icke så synnerligen mycket att hålla derpå. Jag tror, att man icke i allmänhet har att befara så mycket i fråga om lagbrott från Riksdagens sida, men det oaktadt är det nog origtigt, att det skall vara samma korporation, som stiftar lag och som öfvervakar lagens efterlefnad och, i händelse den icke efterlefves, skall yrka ansvar därför.

Här har också talats om, att den nya banken skulle bli en centralbank. Jag vet icke med säkerhet, men åtminstone förefaller det mig, som om man i viss mån missförstode betydelsen af begreppet centralbank, och att man dermed ville tänka sig en bank, som så småningom skulle i sig uppsluka all bankverksamhet i hela landet och således åt Riksdagens disposition förvärfva all vinst af bankrörelse i landet. Men detta är en origtig uppfattning. Om man bara tänker på betydelsen af ordet centralbank, så ligger ju deri, att en sådan bank skall utgöra ett centrum, och detta begrepp åter förutsätter någonting utanför liggande; detta ord centralbank förutsätter således

en mångfald af sekundära banker, emellan hvilka och riksbanken en arbetsfördelning skulle äga rum. En sådan arbetsfördelning skulle då bestå deri, att riksbanken hufvudsakligen sörjde för sedelutgifningen — således för att det fans tillräckligt och tillräckligt väl fonderadt rörelsemedel i landet —, men öfverläte åt de enskilda bankerna den hufvudsakliga s. k. förlagsverksamheten. Jag skall nu emellertid icke gå längre in på detta ämne, utan blott påpeka, att endast genom ett sådant centralbankssystem kan bankväsendet vinna nödig elasticitet. Ty när riksbanken, under trycket af hårda tider, blir tvungen att minska beloppet af i omlopp varande sedlar, så får den i första rummet rigta sin verksamhet mot de sekundära bankerna och på dem utöfva tryck, hvarefter dessa i sin ordning få trycka på den stora låntagande allmänheten, hvilken således, om jag så må säga, får en buffert mellan sig och riksbanken, något som gör att detta tryck förmildras derigenom att allmänheten får litet längre rådrum och undslipper alltför brådstörtade och häftiga åtgärder.

Jag skall nu öfvergå till att göra några anmärkningar mot ett par af de föregående talarne.

Den förste ärade talaren yttrade att anställda beräkningar gifvit vid handen, att riksbanken, om den ock, såsom centralbank, skulle komma att röra sig med större siffror än förut, dock icke skulle kunna påräkna en synnerligen ökad vinst. Detta tror jag också vara ganska möjligt och sannolikt; men jag vill på samma gång framhålla, att alla sådana beräkningar måste bli fotade på ganska lösa antaganden. Jag tror således, att man gör rättare i att med afseende på den inverkan, som den föreslagna förändringen skulle ha på riksbankens vinst, säga, att det egentligen är omöjligt att härom kunna förutse någonting alls.

Den andre talaren i ordningen nämnde något om, att de kreditiv-säkerheter, som skulle under öfvergångsperioden få af riksbanken användas såsom sedelbetäckning, vore såsom sådane mycket olämpliga. Deri är jag villig gifva honom rätt. Men det är dock härvidlag icke fråga om annat än några få år af en öfvergångsperiod, och därför tror jag, att saken i sjelfva verket icke är så farlig. Men deremot vill jag, om jag får begagna ett sådant uttryck, säga, att han målade en viss potentat på väggen för att få piska upp honom, då han sade, att de enskilda bankerna kunde i en handvändning komma och fordra 40 millioner i guld af riksbanken på grund af de kreditiv, som de skulle få sig beviljade. Ja, detta är, såsom jag antydtt en orimlighet, ty det är icke möjligt att de enskilda bankerna skulle komma fram med en sådan begäran, bara för att få göra riksbanken förtret; och ej heller skulle de enskilda bankerna kunna finna någon användning för ett så stort belopp i guld, hvars utbetalande skulle göra riksbanken skada, ty de skulle lida förlust på ett sådant tillvägagående, och att lida förlust, det är, mine herrar, de enskilda bankerna i allmänhet icke så synnerligen lifvade för.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Han yttrade dessutom, att lagen behöfde ligga till sig. Men jag undrar, när, om den skall vidare ligga till sig, den då skall blifva färdig? Nu hafva komitéer och utskott och kamrarna sysselsatt sig med denna lag i 20 års tid, eller kanske längre, och ändå, efter allt arbete, som på densamma blifvit nedlagdt, skulle den icke vara färdig till antagande. Jag frågar, när skall den då blifva färdig? Jag tror icke, att någon vidare utredning står att vinna, och därför, mine herrar, är jag angelägen om att, då den nu föreligger i sådant skick, att den bör anses färdig, den också nu blifver antagen.

Slutligen vände samme talare sig mot den begränsning i utlåningen, som det föreliggande lagförslaget innehåller, och gjorde en jemförelse med en del utländska banker, för hvilka, såsom han sade, dylik begränsning skulle vara mycket mera nödvändig än här, därför att centralbankerna i utlandet äro privata institutioner, under det att vår riksbank är en stats institution. Jag vill säga tvärtom, begränsningen är kanske snarare nödvändig för en statsinstitution än för en privat institution. Ty man får betänka, att här är det en statsinstitution, som öfvervakas af staten, det vill säga af sig sjelf; och alla äro vi fattiga syndiga människor, och så är äfven i viss mån förhållandet med staten och dess organer. När man skall öfvervaka sig sjelf, kan man icke vara så säker på, att detta öfvervakande blir fullt verksamt och effektivt och att det blir så säkert, som när det är en tredje person, som utöfvar öfvervakandet. Men så är det i allra högsta grad och i strängaste mening fallet med de utländska centralbankerna, som äro enskilda aktiebolag. Ty dels äro de ställda under kontroll genom de allra strängaste lagar och författningar, dels är det andra organer än deras egna, nemligen statens organer, som på det nogaste vaka öfver dessa lagars och författningars efterlefnad. Jag är därför öfvertygad om, att den kontroll och den öfvervakning, dessa banker äro underkastade, äro vida strängare, än hvad som kan komma i fråga här hos oss, der det är staten, eller närmare sagdt Riksdagen, som skall både fastställa och efterlefva lagarne samt vaka öfver deras efterlefnad.

Herr greve och talman! Jag skall be att få yrka bifall till den nu föredragna första § i föreliggande förslag.

Herr Bäckgren: Då jag för min del icke kan vara med om det vilkor, som är förknippadt med denna banklag, skall jag be att få uttala mina betänkligheter mot den föreslagna grundlagsförändringen.

Vi stå nu åter inför den viktiga frågan, huruvida svenska folkets representanter skola gifva sig det stora misstroende votum, att de ej längre förstå att sköta folkets bankinrättning, Sveriges riksbank, utan nödgas öfverlemna styrelsen för densamma i regeringens händer. Vid det minnesvärda tillfälle, då det bestämdes, att riksens ständer skulle öfvertaga den då befintliga banken, eller vid riksdagen år 1668, föll det ingen enda in, att någon annan än rikets ständer skulle, såsom

det hette, »om bankens upprättande, anläggande och förvaltning förordna och besluta så som de funne nyttigast och nödigast vara.»

Det kongl. förslag till lag för Sveriges riksbank, som här föreligger i omarbetad form, skulle enligt mitt förmenande på ett mycket betänkligt sätt komma att kringskära den magt och myndighet i afseende på banken, som svenska folket hittills lyckats af klokhets- och försigtighetsskäl förbehålla åt sig. Det är icke nog med att man vill binda fast bestämmelserna för banken genom en lag, stiftad af Konungen och Riksdagen gemensamt, hvarigenom representationen skulle förlora jemnt hälften af sin hittillsvarande rättighet öfver banken, utan man vill äfven från ett håll inskränka bankens verksamhet och rätt att mottaga penningar mot ränta, hvarigenom banken skulle förlora den dominerande och beherrskande ställning öfver räntesatserna i landet, som den nu har, och man vill dessutom låta styrelsen öfver riksbanken glida öfver i Kongl. Maj:ts händer.

Riksbankens hufvuduppgift är ju att uppehålla myntvärdet, så att detta af tillfälliga omständigheter ej må vackla eller sjunka. På myntvärdet bero ju svenska folkets eganderättsförhållanden; det är ju sålunda uteslutande en svenska folkets angelägenhet, som riksbanken har till hufvudsaklig uppgift för sin verksamhet, och icke i någon den allra minsta mån den förvaltande myndighetens eller regeringens. Och jag känner för min del icke till någon annan bank, än den mycket omtalade allmänna hypoteksbanken, i hvars styrelse finnas insatta personer, alldeles oberoende af bankens verksamhet och intressen, alldeles oberörda af huruvida banken fyller sin hufvuduppgift eller ej.

Skulle så olyckligt gå, att riksbanken behöfde en stödjande eller hjälpande hand, hvem är det då, som får gifva denna hjälp, och hvem är det, som får vidkännas uppoffringar? Jo helt visst svenska folket, men icke regeringen, och det af det enkla skälet att folket *måste* få vidkännas dessa uppoffringar och icke regeringen. Nödgas nu banken att under sådana kritiska tillfällen lita på och taga sin tillflykt till svenska folket, då bör den också under sin lugna verksamhets dagar med allra största förtroende vara anförtrodd åt Riksdagens vård och skötsel.

När man har sagt, att det icke vore rådligt, att samma magt, eller Riksdagen, som uteslutande har beskattningsväsendet i sin hand, också har riksbanken helt och hållet i sin vård — ty detta skulle kunna leda till missförhållanden, såsom skattelindringar och missbruk af riksbankens hufvuduppgift — när man sagt så, då har man enligt mitt förmenande uttalat något, hvaremot erfarenheten numera på bestämdt sätt vittnar. Man har uttalat något, som synes mig vara både otillbörligt och enfaldigt. Vål har man här i Riksdagen flerfaldiga gånger förehaft förslag till utgörande af nya skatter, och många sådana förslag hafva också antagits, men aldrig har man hört talas om att man, för att undslippa dessa skatter, skulle missbruka riksbanksinstitutionen och störande inverka på myntvärdet.

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

När man nu tycker att Riksdagen icke skulle ha något att befara, derest regeringen finge tillsätta ordförande i bankens styrelse — ty Riksdagen skulle, säger man, i alla fall hafva den öfvervägande magten — tycks man glömma af, att det här är fråga om att fastslå bestämmelserna för banken i en lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt.

Blir den lagen antagen, så kan Riksdagen icke få en enda paragraf, en enda bokstaf deri ändrad utan Kongl. Maj:ts samtycke. Skulle då Riksdagen önska en lagförändring i afseende på riksbanken, så kan ju Kongl. Maj:t säga: Derom skall jag vara med, men endast på det vilkor, att jag får insätta ledamöter i styrelsen, och på det sättet kan Kongl. Maj:t slutligen förvärfva sig en dominerande och förherskande ställning i riksbanksstyrelsen.

När i grundlagen af år 1809 bestämmelse intogs derom, att beskattningsväsendet och riksbanken skulle uteslutande hvila i representationens händer, så tillkommo dessa bestämmelser icke af någon tillfällighet, utan efter det allra mognaste öfvervägande, grundadt på erfarenhet, på klokhet och på försigtighet. De män, som då förde svenska folkets talan, hafva för länge sedan gått ur tiden, men de hafva efterlemnadt åt oss att vårda och omhägna efter vårt allra bästa förstånd dessa dyrbara rättigheter, och jag skulle för min del anse mig både origtigt och ovärdigt vårda dessa rättigheter och fylla min plats, om jag med min röst bidroge till att afhända svenska folket en af dess rättigheter och öfverlemna styrelsen för riksbanken i Kongl. Maj:ts händer.

Herr talman, på grund af hvad jag nu yttrat, skall jag be att förena mig med herr von Friesen i hans yrkande om afslag på den nu föredragna första paragrafen.

Herr *Jansson* i Krakerud instämde med herr *Bäckgren*.

Herr friherre *Barnekow*: Jag skall be att en stund få sysselsätta mig med den reservation, som blifvit afgifven af herrar von *Friesen*, *Hans Andersson* och *Folke Andersson*.

Denna reservation slutade med följande uttalande:

»Om banklagen frigjordes från sammanhanget med den nämnda grundlagsändringen, skulle den enligt vår tanke kunna antagas i den af utskottet föreslagna formen med den ändring, som af herr *Dahn* i hans reservation till detta betänkande blifvit yrkad.»

Ja, det är ju tydligt, att hvad angår de personer, som önska bifall till grundlagsförändringen, desse icke böra hafva någonting emot att bifalla det nu föreliggande förslaget till banklag, såvida de i öfrigt gilla detsamma. Men jag vågar äfven påstå, att de som hysa den uppfattning, som reservanterna uttalat, att regeringen borde i så måtto gifva efter, att den afstode från att begära att få tillsätta ordförande i bankstyrelsen, skulle göra riktigare, om de antoge denna lag, om de funne denna antaglig utan att sätta den i samband med grundlags-

ändringen. Ty då får man veta, hvad Riksdagen vill, men det får man icke, om denna lag icke alls blir behandlad, och det tyckes vara reservanternas mening att icke alls behandla denna lag, utan låta den falla redan på § 1, därför att man icke vill vara med om den föreslagna grundlagsförändringen. Jag tycker då, att det är bättre, att man får veta, hvad Riksdagen vill. Och hvad var anledningen till, att man i fjol icke afslog grundlagsförändringen? Jo, det uttalades då, att man först ville höra, hvad banklagen komme att innehålla, och att det komme att bero just derpå, om man skulle antaga eller förkasta grundlagsändringsförslaget. Hvad vore det för idé i att då uppskjuta afgörandet af grundlagsfrågan, när man nu synes vilja för grundlagsändringens skull förkasta ett förslag, mot hvilket man i öfrigt säger sig icke hafva något hufvudsakligt att invända? Hvarför förkastade man icke då genast den föreslagna grundlagsändringen, när man i alla fall var besluten att afslå förslaget? Derigenom skulle man hafva sluppit mycket arbete dermed, och allt skulle då hafva varit klart. Jag hemställer till de herrar, som förra året vore med om att låta grundlagsändringsförslaget blifva hvilande, om det icke vore skäl att nu verkligen behandla den föreslagna banklagen och, om man funne den antaglig, då antaga densamma och, om man finner grundlagsförändringen ej antaglig, då afslå densamma, ty derigenom blir för framtiden klart hvad Riksdagen velat i denna fråga.

En af de ärade reservanterna, som började diskussionen, förklarade, att, om denna lag icke antoges, de funnos, som ansågo, att man finge vänta länge på en bankreform, men på samma gång förklarade han, att det icke vore så farligt, om man (hvilket han knappast trodde) finge vänta något. Han kom dervid med den för mig åtminstone alldeles främmande upplysningen, att riksbanken icke skulle komma att förtjena något eller åtminstone icke något nämnvärdt på sedelutgifningen. Jag kan undra, om icke de, som äro intresserade för de enskilda bankerna, sitta och skratta i smyg åt ett dylikt påstående. Jag tror, att de enskilda bankerna förtjent ganska mycket på sin sedelutgifning, och det skall då säkert väcka deras förvåning att få höra, att, om denna rätt öfverlemnades till riksbanken, den icke skulle förtjena någonting. Jag trodde verkligen i min enfald, att riksbanken skulle förtjena på sedelutgifningen, men nu hafva vi hört af en bankman, att så icke är förhållandet, och det kan ju tåla att fundera på, om han har rätt.

Men vidare sade samme talare, att ändamålet med omorganisationen icke är att bereda riksbanken ökad vinst, utan att tillförsäkra penningväsendet större säkerhet och styrka, och han erkände äfven, att genom denna lag större säkerhet och styrka skulle vinnas, men det oaktadt ville han icke vara med om förslaget för vilkorets skull, och vilkoret är ju, att i ett land, som är en konstitutionel monarki, der alltså magten är delad mellan Konung och Riksdag, Riksdagen skulle afstå $\frac{1}{7}$ af sin magt på detta område åt Konungen. Detta innebär i den ärade talarens ögon en så stor fara, att han icke vill vara med

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

om förslaget, oaktadt han erkände, att det är för penningväsendets säkerhet och styrka lämpligt.

Men, sade denne talare vidare, det gör i alla fall ingenting, om förslaget nu faller, ty jag garanterar, ansvarar — jag tror, att han använde något dylikt uttryck — denna kammare för, att den icke skall behöfva vänta länge på reformen. Men under det vi sitta och vänta på att den ärade talarens profetia skall gå i fullbordan, och under det Riksdagen grälar med Kongl. Maj:t, om den skall hafva $\frac{6}{7}$ eller $\frac{7}{7}$ af magten öfver riksbanken, så sitta de enskilda bankerna och fortfarande draga inkomster af sin sedelutgifning och skratta åt oss, som icke kunna komma öfverens.

Vidare var det en talare, som sade, att det icke finnes någon anmärkning mot det sätt, hvarpå riksbanken blifvit skött, utan riksbanken har af Riksdagen skötts utmärkt väl, och hvarför skulle vi då, frågade han, endast därför att Kongl. Maj:t vill så hafva det, gå in på en ändring? Till svar härfpå vill jag upplysa den talaren om — och det är ju icke främmande för kammaren — att vi hafva äfven en Första Kammare. Att det finnes personer, som möjligen vilja taga bort den, är en annan sak, men den finnes dock, och faktum är, att den i denna fråga vill gå mycket längre än Kongl. Maj:t. Åtskilliga af dess ledamöter ville icke alls gå med på Kongl. Maj:ts förslag, emedan de tyckte, att Kongl. Maj:t begärt för litet. Vi måste taga äfven detta i betraktande. Om då Andra Kammaren står på ena sidan och på andra sidan regeringen och Första Kammaren, så är det icke endast »derför att Kongl. Maj:t vill så hafva det», som förslaget bör antagas, utan äfven därför, att vi hafva en medkammare, som verkligen befarar — jag vill icke helt och hållet sätta mig in i och vara med om dess tankegång, den må stå för dess räkning, men jag måste dock respektera den uppfattning, som hyses af många på detta område mycket hemmastadda ledamöter af Första Kammaren — att, om så mycket magt skall lemnas i Riksdagens händer, som här föreslagits, detta skulle kunna lända till skada, om ej Kongl. Maj:t finge något med banken att säga. Så länge majoriteten inom Första Kammaren har denna uppfattning, torde vi, om denna kammare ej går med på det nu föreliggande förslaget, få vänta på reformen, och det kan då hända, att vi komma att få vänta ganska länge.

Dessutom, mine herrar, har jag i många år varit med om tillsättande af bankofullmäktige. Jag har till och med i många år varit bland dem, som underhandlat derom, och jag får säga, att det mången gång såg ganska eget ut och att Riksdagen ibland kunde hafva ganska besynnerlig uppfattning, ja, ibland rent af låta bestämma sig af politiska hänsyn vid dessa tillsättningar. Vi hafva, mine herrar, lefvat i mycket fredliga och lugna tider, hvad vår politik beträffar. Vi hafva disputerat litet om tullarne o. s. v., men några svårare konflikter på det politiska området hafva vi, Gud ske lof, icke haft. Men det kan ju hända, att vi kunna få det, och då är det kanske

icke skadligt att äfven hafva gifvit Kongl. Maj:t något att säga inom bankstyrelsen.

Af hvad jag här yttrat framgår, att jag för min del anser det för denna frågas rätta lösning magtpåliggande, att sjelfva bankfrågan behandlas för sig, så att regeringen verkligen får veta, hvad Riksdagen dervidlag önskar, och när Riksdagen redan förra året uppsköt detta grundlagsbetänkande och äfven i år uppskjutit det för att bankfrågan måtte få först behandlas, så hemställer jag, om det icke vore skäl, att Riksdagen finge yttra sig om denna sak, ty blir detta betänkande afslaget på § 1, så vet hvarken regeringen eller Riksdagen, hvad Riksdagen i detta afseende vill. Och om herrarne verkligen hafva denna paniska förskräckelse för att i ett land, som styres så som vårt, lemna $\frac{1}{7}$ af inflytandet öfver riksbanken till Kongl. Maj:t, låten då frågan falla på det, hvarpå den i så fall bör falla, och icke på något annat!

Då jag har denna uppfattning, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Meyer: Endast en kort anmärkning med anledning af ett yttrande, som följts af ett par föregående talare. Dessa ärade talare hafva sagt: Hvarför skulle vi taga och ändra om den nuvarande ordningen, då Riksdagen visat sig hittills så väl kunna sköta riksbanken som den gjort, då faktiskt riksbanken af sina fullmäktige blifvit så väl skött som den för närvarande är? Det sätt, hvarpå Riksdagen sköter riksbanken, är verkligen mönstergilt. Om man besinnar, huru det går till, när bankofullmäktige tillsättas, får jag säga, att det icke är något hastverk. De utsedde elektorerna taga vanligtvis fjorton dagar för att diskutera och deliberera saken och noga pröfva de vederbörande kandidaternas duglighet. Men det händer äfven, att de derjemte drifva ett litet spel, så att man nästan skulle vara frestad att tro, att herrar elektorer icke blifvit utsedde bland de båda kamrarnes ledamöter, utan fastmera tagna från den dygdigaste af alla balettcorpsen. Sedan dessa underhandlingar lyckligt och väl afslutats, kommer understundom den stora tombolan fram, och efter samvetsgrann pröfning drages då fram den bankofullmäktige, som blir den lycklige. Detta förhållande — d. v. s. att det hittills har händt, såsom det alltid gjort, att vi varit lycklige att få goda bankofullmäktige, ty det erkänner jag att vi fått — det bevisar icke, att Riksdagen sköter riksbanken väl, utan att vår Herre hittills varit mycket nådig mot Sveriges riksbank, ingenting annat.

Jag vill tillägga, att, då det talas så mycket om Sveriges Riksdag såsom herre öfver riksbanken, man måste ihågkomma, att Sveriges Riksdag i alla fall är den tillfälliga majoriteten inom Sveriges Riksdag, och det torde väl hvar och en inse, hvilket formidabelt vapen, en sådan enväldig riksbank, som vi skulle få enligt det nu föreliggande föreslaget, skulle kunna under upprorda tider blifva i denna majoritets händer, och jag vill fråga de ärade talare, som nu utgöra denna majoritet, om

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

*Angående
örslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

de anse sig kunna vara absolut säkra, att de alltid komma att vara de, som komma att hålla i skaffet. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr A mnéus: Efter hvad som redan anförts af mina meningsfränder och sist af den ärade karlshamsrepresentanten skall jag icke inlåta mig på någon polemik i detaljerna; men då jag, ehuru vald ledamot af utskottet, i följd af särskilda omständigheter varit hindrad att deltaga i den slutliga behandlingen af ärendet, skall jag endast anhålla att med några korta satser få tillkännagifva min ställning i frågan.

Hvad då först beträffar sjelfva förslättningen för detta lagförslag eller med andra ord antagligheten af de hvilande grundlagsändringarna, så röstade jag redan i fjor för dessa grundlagsförändringar och jag har hittills i år icke hört sådana motskäl anföras, att jag funnit anledning att frågå den uppfattningen. Att uti en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag sammanföras och fixeras det väsentligaste af de konstitutionella bestämmelserna för riksbankens styrelse och förvaltning, finner jag för min del både nödigt och nyttigt. Men jag tror ock derjemte, att, om man verkligen vill en bankreform — för hvilken tidpunkten nu synes mig ganska lämplig — man ock bör visa tillmötesgående mot regeringens och Första Kammarens fordran på rätt för Kongl. Maj:t att få tillsätta ordförande bland bankofullmäktige.

Detta kan jag för min del icke finna vara origtigt. Riksbanken är ju en statsinstitution, som skall förvaltas, efter en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag. Då fordrar väl ock billigheten, att Kongl. Maj:t bland fullmäktige har någon förtroendeman, som kan tillse, att lagen verkligen efterlefves; och kan han än i visst afseende, till följd af banksekretessen, icke göra sin mening bekant eller gällande för andra, kan han åtminstone göra så mycket, att han till fullmäktiges protokoll uttalar sin afvikande mening, till upplysning och ledning för kommande statsrevisorer och bankoutskott. Efter nu gällande 1830 års banklag och äfven det nya förslaget är det Kongl. Maj:t, som i händelse af olycka för riksbanken skall i första hand söka återställa förtroendet för riksbanken och iståndsätta den att åter inlösa sina sedlar. Jag tror, att det skulle vara ganska godt för Kongl. Maj:t att, om en sådan olycka skulle inträffa — hvilket jag hoppas aldrig måtte ske — kunna tillita en af Kongl. Maj:t sjelf tillsatt förtroendeman, som då är fullt inne i situationen, förtrogen med bankens föregående och dess detaljer.

Jag tror icke heller, att en dylik lagförändring kan medföra synnerligen stor fara. Erfarenheten från utlandet har åtminstone icke, såvidt det är bekant, gifvit anledning till sådan fruktan. Och dock vet man, att i många europeiska länder regeringen tillsätter en eller flere ledamöter i styrelsen för centralbanken. Särskildt i Finland, hvars bank lika väl som vår är en ren statsinstitution, tillsätter regeringen icke blott ordförande, utan äfven två fullmäktige, och jag har åtminstone aldrig hört klagas derifrån öfver slitningar eller olägenheter.

Man har icke rätt, synes det mig, att förutsätta, att Kongl. Maj:t skulle utse en person med mindre heder, betänksamhet och duglighet än de fullmäktige, Riksdagen utser. Då den förre lika väl som de senare är fullständigt bunden af det reglemente, Riksdagen utfärdar, och beroende af riksdagens decharge, kan jag för min del icke inse, att Riksdagen genom förslagens antagande gör någon synnerligen stor magt-förlust, såsom det heter så ståtligt från många håll. Det inflytande, denne ordförande kommer att utöfva inom riksbanken, beror helt och hållet på hans personliga egenskaper; och den omständigheten, att han vid lika vota skulle få utslagsröst, lär väl icke mycket betydja, när man vet, såsom det i fjor upplystes af en bland bankofullmäktige, att mycket sällan och under de senare åren aldrig kommit i fråga, att utslagsrösten användts bland herrar bankofullmäktige.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

För dessa mina åsikter har jag ock trott mig finna ett slags stöd i vissa auktoriteter. Jag skall nu icke hålla mig till 1822 och 1860 årens finanskomitéer eller bankouts-kottet vid 1862—63 års riksdag, hvilka alla påyrkat, att Kongl. Maj:t skulle tillsätta ordförande eller ombud i riksbanken, utan jag skall hålla mig till hvad som ligger närmare vår tid, nemligen de bankkomitébetänkanden, som afgåfvos 1883 och 1890. I det förra yrkas, att Kongl. Maj:t skall få tillsätta ordförande, och i det senare, att Kongl. Maj:t skall få utse en tredjedel af herrar fullmäktige. Dessa betänkanden äro undertecknade med namn, bland andra, sådana som Lagerbjelke, Annerstedt, Olof Wijk, Arnberg, Lyttkens, Herslow, Themptander, Hörnfeldt; och dessa herrar voro, så vidt jag förstår, sådana män, som ville icke allenast landets, utan ock riksbankens väl, och på hvilkas omdöme man ännu torde böra fästa något afseende.

Då jag således för min del är med om förutsättningen för denna banklag, då jag för öfrigt tror, att utskottet i allmänhet taget lyckats lösa frågan på ett tillfredsställande sätt, i synnerhet om afseende kommer att fästas vid herrar Dahns med fleres reservation med hänsyn till öfvergångsstadgandena, d. v. s. angående 41 och 42 paragraferna i förslaget, och då man väl icke bör kasta öfver bord hoppet, att en sammanjemkning af de olika meningarna kamrarne emellan kan ega rum, skall jag för min del gerna se, att förslaget kommer till antagande; och i det syftet ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den första paragrafen.

Herr *Wallmark* instämde häruti.

Herr *Andersson* i Nöbbelöf: Genom reservation, som bifogats betänkandet, har jag tillkännagifvit min mening, så att ett yttrande kunde vara onödigt. Men då jag icke kan vara med om förutsättningen för det nu föreliggande förslaget, har jag ansett mig äfven böra yrka afslag på nu föredragna paragraf. Det har visserligen sagts, att, fastän vi icke vilja vara med om grundlagsändringen, vi dock kunde antaga detta förslag. Jag är för min del lika angelägen som någon

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

af herrarne att få en lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt, efter hvilken banken skall styras; men jag kan icke inse det vara annat än ett spegelfäkeri att nu antaga lagen, då vi icke vilja gå in på de förutsättningar, som framställts såsom oeftergifliga. Herrarne veta, att om lagen antages, skall det blifva förslag om sammanjemkning och ny diskussion i kamrarne, och sedan kommer grundlagsändringsförslaget in; detta allt är onödigt, då man icke vill hafva lagen under den framställda förutsättningen.

Här har af åtskilliga talare sökts göra gällande, att denna förutsättning, nemligen att Kongl. Maj:t skulle hafva rätt att tillsätta en ledamot af styrelsen, icke skulle, från Riksdagens sida sedt, hafva någon betydelse alls. Ja, det beror helt enkelt på huru man ser saken. För min del anser jag, att den har en mycket stor betydelse. Här talar man om, att det blott är en sjundedel af Riksdagens magt, som vi här skulle lemna ifrån oss. Men vi böra dervid tänka på, att det då är fråga om Riksdagen i dess helhet, och vi skola då ätven komma i håg, att den består af två kamrar! Vi hörde nyss af en talare på Kristianstads läns bank, att vi hafva en Första Kammare; ja, det få vi nog erfaras, då det gäller att tillsätta bankofullmäktige. Jag har liksom han varit med såsom underhandlare, och nog får man då veta, att de föreslagna fullmäktige skola soffras och granskas på alla möjliga håll och kanter. Men man kan äfven få göra den erfarenheten, att det synes, som om de personer, som stå på riksbankens bästa, skulle från visst håll betraktas såsom mycket oämpliga. Då man har denna uppfattning samt vet, att man har Första Kammaren att räkna med, blir man misstänksam och drager sig för att lemna från sig en sjundedel af Riksdagens magt; ty denna sjundedel betyder *hela* Andra Kammarens magt. Riksdagens ledamöter i bankstyrelsen äro sju för närvarande. Hädanefter skulle af Riksdagen väljas sex. Nu kan man icke förutsätta, att Första Kammaren godvilligt öfverlemnar mer än hälften åt Andra Kammaren, alltså tre, och då kan det hända, att Andra Kammarens hela magt är utan betydelse. Såsom ställningen är för närvarande och med den regering vi nu hafva, tror jag icke det vore någon risk att lemna *hela* förvaltningen i dess händer. Men det kan komma tider, då det blir mycket farligt. För min del vill jag icke vara med om det. Jag vill icke afhända Riksdagen en enda prick af den rätt, den har i konstitutionelt hänseende.

Den siste talaren ville visa oss, att det icke alls var farligt, i det han påminde oss om, att i andra länders centralbanker regeringen har rätt att insätta ledamöter i styrelsen. Ja, den har det. Men i de bankerna råda också andra förhållanden. De flesta af dessa banker, nära nog alla, äro aktiebanker, och i dem blifva förhållandena andra. De enskilde aktieegarne hafva del i banken och vi ja naturligtvis skaffa sig så stor vinst som möjligt genom banken, och då kan det många gånger vara riskabelt, om icke regeringen eller någon annau återhållande magt får hafva sin hand med. För att skaffa enskilda personer en stor vinst, skulle banken kunna gifva sig ut i spekulationer, som för densamma

kunde blifva ödesdigra. Derför kan jag förstå, att i dessa länder regeringen bör hafva sin hand med i spelet.

Från samma håll omnämndes också en annan bank, nemligen Finlands bank, som är en statsbank. Men jag tror icke, att vi böra hemta förebilderna för vår lagstiftning öster om Bottniska viken. Det synes mig icke lämpligt, ty äfven om det är Finland, så måste vi betänka, att det har ett tryck på sig från annat håll, så att dess föredömen böra vi, tror jag, ej rätta oss efter.

Det har nämnts af åtskilliga talare, att när riksbanken är en institution, för hvilken äfven Kongl. Maj:t har ansvarighet, borde han också hafva del i dess förvaltning. Men då kan man säga precis detsamma om riksgäldskontoret. Dess förvaltning är lika vigtig och angelägen som riksbankens. Det är mycket viktigt, huru inlåningen af de penningar, som vi behöfva, skötes. Man kan därför med fullt lika stora skäl säga detsamma om riksgäldskontoret som nu om riksbanken, och jag tror också, att det icke skall dröja länge, förrän det förslag framkommer, att Kongl. Maj:t äfven skall hafva del i riksgäldskontorets förvaltning.

Då jag icke på något sätt vill vara med om detta, kan jag icke bättre avsluta detta mitt yttrande än genom att läsa upp ett par ord, som yttrades af en talare på skånebanken, då frågan var före 1890. Visserligen var det då fråga om tre ledamöter i bankens styrelse, men jag anser, att risken är densamma, om Kongl. Maj:t skall tillsätta en. Herr Ivar Månsson anförde då: »Jag tror således, att de skäl, som förefunnits för att Riksbanken öfverlemnades åt Riksdagen, bör stå för vårt minne, då vi nu handla och afgöra i detta ärende. Och jag tror, att vi böra lemna såsom arf efter oss den rätt och magt, som våra förfäder funnit nödigt lemna åt Rikets Ständer. Om denna magt ligger hos Riksdagen, tror jag, att den hvilar i de säkraste händer och att den säkraste garantien förefinnes. Det är därför, herr talman, som jag skall be att få yrka afslag på nu föreliggande paragraf.» Herr talman, jag instämmer i detta yrkandet.

Häruti instämde herrar *Göthberg, Andersson i Lysvik, Anderson i Hasselbol, Olsson i Mårdäng, Hultkrantz, Styrländer, Emthén, Öberg, Thor, Eriksson i Elgered, Olsson i Kyrkebol, Gustafsson, Nilsson i Skärhus och Persson i Rinkaby.*

Herr Sjövall yttrade: I vårt gamla kära Sverige har under en lång följd af år rådt ett allt annat än lämpligt förhållande med afseende på det af staten godkända, gångbara sedelmyntet, något fortfarande väcker äfven hos utlåndingen en för oss föga smickrande uppmärksamhet, då han för hvarje provins af landet, som han genomfar, ja, på sina ställen i de olika länen af samma provins påträffar till form och utstyrelse helt olika sedlar, och vid utställningar, marknader och dylika tillfällen vid en liqvid af 100 kronor kanske ej så sällan räcker 10 stycken tiokronor, alla utgifna af olika banker, så att han

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

nästan är villrådlig om, huruvida han ens skall våga utan vidare mottaga denna brokiga mångfald af pappersmynt.

Hur undanträngda riksbankens sedlar varit ända intill den tid, då privatbankernas femmor indrogos, kan bäst belysas med ett fall, som dessförinnan inträffade i södra Skåne och troligen på flera andra ställen ej var så ovanligt, att nemligen landtbor, som inkommo till städerna och skulle ha sina små penningtransaktioner i banker och butiker, rent af vägrade att mottaga riksbankens sedlar, med hvilka de voro så obekanta att de misstrodde dem, och att, om de händelsevis räkat få en sådan, den nästan brände i deras hand, till dess de lyckats vexla bort den, hos oss mot en skånebankssedel, det enda pappersmynt, för hvilket de hyste oinskränkt förtroende. Allt sådant och mycket annat slikt att förtiga är ju för statens värdighet nedsättande. Och ej nog dermed; hvad vida betänkligare är, det är, att den mer eller mindre betydliga vinst, som medföljer sedelutgifningsrätten, ju på detta sätt undandrages staten och detta trots det, att denna i yttersta hand får utgöra garantien och bära ansvaret för hela denna cirkulerande sedelmassa. Nå ja! Missförhållandena äro oss ju litet hvar nogsam bekanta, och Riksdagen har ju i åtskilliga år sysslat med deras afhjelpande. Om sättet härför är man ju nu också ense, och sättet är en sådan reform af vårt bankväsende, hvarigenom Sveriges riksbank ensam tillförsäkras all sedelutgifningsrätt.

Men för att ett så viktigt privilegium skall kunna tillerkännas densamma, kräfrer försigtigheten, att vissa stadganden, som förut varit endast reglementsbestämmelser, nu få helgden af civillag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt.

Att riksbanken såsom ensam sedelutgifvande måste hägnas af sådana lagbestämmelser, derom tyckas också efter hvad jag kunnat förstå, alla här vara temligen ense, men då konsekvenserna på denna enighet skola dragas, då är det, som somliga ej vilja gå med längre. — Att icke blott Riksdagen, utan äfven Kongl. Maj:t får så väl rättighet som skyldighet att tillse, huru en af dem båda gemensamt stiftad lag tillämpas och efterlefves, derom vill man ej höra talas, och det oaktadt riksbankstyrelsens viktigaste förhandlingar och åtgöranden äro af den art, att de helt naturligt måste tillförsäkras sekretessens skydd. Visserligen vill man låta påskina, att Riksdagen genom att bifalla den för bankreformen förutsatta grundlagsförändringen skulle åt Kongl. Maj:t inrymma för mycket magt öfver banken, då honom medgifves rätt att i dess styrelse insätta *en*, säger *en* ledamot af sju, och dertill *en*, som ingen som helst annan befattning med banken får ha, än att han fungerar såsom ordförande i dess styrelse; men kan man verkligen med någon slags sannolikhet antaga, att denna ene skulle bli så öfverlägsen de öfriga sex, att han genom sitt inflytande skulle bli den i styrelsen bestämmande och bankens egentlige ledare? Jag tror det icke, och vill ej tänka mig, att Riksdagen skulle ha mindre tillgång till dugande krafter inom detta område än Kongl. Maj:t.

I förkänslan af, huru våra parlamentariska förhållanden i en kanske ej så aflägsen framtid måhända kunna komma att gestalta sig, bör hvarje fosterlandsvän känna sig allvarligt uppfordrad att i sin mån bidraga dertill, att icke väldet öfver hela vårt lands penningväsende i en af partilidelser upprörd tid uteslutande kan komma att tillförsäkras en tillfällig majoritet inom Riksdagen.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Då jag för min del sålunda önskar ett slut på det oeffterrättlighets-system i fråga om sedelutgifning, som nu är rådande, och vill en stark, af regering och Riksdag samfäldt lagskyddad centralbank, som aktsamt och säkert reglerar landets mynt- och penningväsen, så måste jag ansluta mig till utskottets förslag, som trots de af Första Kammarens reservanter anmärkta, betänkliga oegentligheterna, dock har den fördelen, att det ändtligen för oss fram till det under så många år så ifrigt eftersträfvade målet. Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till 1 § i lagförslaget.

Herr Månsson: Herr grefve och talman, mine herrar! Herr Andersson i Nöbbelöf har i slutet af sitt anförande citerat ett yttrande af mig från 1890. Jag ber med anledning deraf att få säga, att man måtte väl icke behöfva tänka länge på dessa frågor för att finna skillnaden mellan det nu föreliggande förslaget och det, som det var fråga om 1890. Det var då fråga om, att Konungen skulle utse en tredjedel af riksbankens styrelse. Nu är det fråga om, att han skulle utse en sjundedel af denna styrelse. Vidare fans då intet hinder för att de af Konungen utsedda ledamöterna skulle kunna få hafva hvilken funktion som helst inom bankens styrelse. Nu åter är det bestämdt stipuleradt, att den af Konungen utsedde ledamoten icke får vara vare sig direktör eller vice direktör. Det är således — jag ber att få säga det — en väsentlig skillnad mellan nu föreliggande förslag och det, som förelåg 1890, och jag anser mig därför kunna intaga den ställning till frågan, som min öfvertygelse och mitt samvete bjuda mig.

Vi hafva under hela den tid, jag varit riksdagsman, hvilket nu börjar blifva en rätt lång tid — jag tror det är 24 år, sedan jag var med första gången — vi hafva under hela denna tid arbetat för att få fram en bankreform, och vi hafva haft många förslag å bane. Vi hafva haft komitéer, som arbetat och framställt förslag; men lika när och på samma bog stå vi ändå nu, som när jag började min riksdagsmannabana. Det sista förslag, vi fått fram, och hvilket hos oss reformvänner i detta afseende väckt en synnerligen stor glädje och tillfredsställelse, var den skrifvelse, som gick igenom i båda kamrarna 1894. Vi väntade, att det skulle följa något på denna skrifvelse, som vi finga Första Kammaren att vara med om; och vi hafva sett, att den ledt till det resultat, som nu föreligger. Så står frågan nu, och nu gäller det, huruvida vi skola afslå detta förslag och sålunda komma ungefär till samma punkt, der vi voro för 24 år sedan. Jag har nemligen icke samma sangviniska förhoppningar, som den förste talaren uttryckte, då han sade, att vi icke behöfva taga detta förslag, emedan, om vi afslå det, vi snart eller alldeles tvärt, tror jag han sade, skola få ett nytt.

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

(Forts.)

Jag sätter mycket stor tro till den talaren och har mycken god tanke om hans åsigt, men jag undrar i alla fall, huru han kan veta, att detta skall ske. För mig är det klart efter de uttalanden vi hört och synnerligast efter uttalandena från statsrådsbanken förra året, att, om detta förslag faller, vi få vänta många år, innan vi få fram ett nytt reformförslag.

Nu har det sagts, att vi icke skola se efter, huru de hafva det öster om Bottniska viken i detta afseende. Jag skall också låta bli det. Vi behöfva icke se åt det hållet, utan låt oss i stället se åt vester. Långt behöfva vi icke då gå, förr än vi träffa på Norge och Danmark. I styrelsen för Danmarks nationalbank har Konungen rättighet att insätta en ledamot af fem, jemte det att han har rätt att tillsätta en inspektör. Aldrig har jag hört talas om någon fara deraf, och aldrig har det förmärkts, att icke den danska nationalbanken skötes utmärkt. — Hvad vidare Norge beträffar, så tror jag ej, att det är många här i kammaren, som tycka, att norska Stortinget går för långt i att utvidga konungamagten. Det oaktadt har norska Stortinget, såsom jag tror år 1892, beslutit att låta Konungen utse ordförande i den norska bankstyrelsen. Vi hafva sålunda två sådana banker, der förhållandet är lika med det för Sverige nu ifrågasatta, och jag fäster dervid särskildt uppmärksamheten på att det ena fallet är från Norge. Jag undrar då, om det skulle vara så synnerligen stor fara för oss, om äfven vi skulle låta Konungen utse ordförande i riksbankens styrelse.

Jag är, såsom jag nämnde, af den tron, att denna sjunde man icke skulle kunna åstadkomma så synnerligen stor fara, äfven om man skulle tänka sig, att han blefve vald på ett sådant sätt, att han skulle stå emot Riksdagens vilja. Han skulle väl ej vara mera än en sjunde man, och är det så — såsom jag hoppas och tror, att ingen vill bestrida — att de män, som Riksdagen sätter in i bankstyrelsen, både veta hvad de vilja och hafva kraft att utföra sin vilja, så skola de icke låta denne sjunde man leda sig.

Det har här talats om storkapitalets intressen och om att denne sjunde ledamot skulle komma att gå storkapitalets ärenden samt att han för den skull blefve farlig i banken. Ja, mine herrar, hvad som har drifvit på denna bankreform, icke har det varit storkapitalet, utan yrkandena derom hafva egentligen kommit från annat håll. Och aldrig hade jag trott, att en ärad talare skulle icke blott vid förra riksdagen så skarpt framhålla denna synpunkt, utan äfven nu så starkt hålla sig vid den. Jag har i detta afseende ej auktoritet nog, men jag ber att få vädja till hvad en ledamot af denna kammare, numera afliden, ordföranden i bankoutskottet vid förra riksdagen, sade i fråga härom. Han yttrade nemligen:

»Hvad vidare angår talet om att storkapitalet skulle i denna fråga ha så mycket att säga, får jag verkligen bekänna, att jag har en alldeles motsatt uppfattning. Jag tror, att det är ifrån storkapitalets sida, som motståndet hittills egentligen har utgått mot bankreformen, och att det intresse, som har varit förbundet med den fortfarande privata

sedelutgifningsrätten, kan mycket snarare anses representera storkapitalet, om vi nu skola tala derom, än det intresse, som har sträfvat för sedelutgifningsrättens koncentrerung hos riksbanken».

Det var herr Themptander, mine herrar, som yttrade detta, och jag tror, att han hade rätt.

Vidare har det talats om, att det icke skulle uppstå någon vinst deraf att riksbanken finge ensam öfvertaga sedelutgifningsrätten, och att det skulle blifva dåligt resultat. Ja, jag vill ej vidare inlåta mig på den saken, men vi veta alla, att privatbankerna af denna sedelutgifningsrätt haft sin egentliga och största vinst. Och jag ber att få anföra ett par enkla tal, och det är, att, om man förutsätter, att privatbankerna hafva utelöpande sedlar till belopp af sextio å sextiofem millioner kronor, och man beräknar två och en half å tre procent ränta, man är uppe i två millioner kronor, och det är väl ej att förkasta. Dertill kommer naturligtvis den omständigheten, att man har vinsten af sådana sedlar, som gå förlorade. Man får sålunda ej rent ringakta den vinst, som bör uppkomma af en sådan sedelutgifningsrätt.

Nu har det här talats om, att Riksdagen skulle afstå en så stor del af sin magt. Ja, det kan man nu hafva hvad tanke man vill om. Men efter min upfattning är det en annan magt, som Konungen får afstå, och den är enligt min åsigt lika mycket värd som den, som Riksdagen får afstå, nemligen rätten att oktrojera sedelutgifvande banker. Det är slut med denna rätt i och med detsamma; den får Konungen afstå, och den tror jag är så mycket värd, att man får skriva på Riksdagens sida, att Riksdagen gjort den bästa affären.

Det har vidare här talats om det utmärkta lagstiftningsarbete i detta afscende, som 1809 års män åstadkommit. Jag erkänner det i mångt och mycket. Men vi få ej glömma, huru vi på grund af denna lagstiftning fått slitast i hela denna tid för att få bort sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna. Och vi veta också, hvilka oerhörda inkomster och vinster, dessa enskilda män eller dessa privata banker och storkapitalet haft af denna sedelutgifningsrätt. Hade de den tiden sagt, att riksbanken ensam får utgifva sedlar, ja, då skulle jag vara med om att rosa hvad de velar, men såsom saken nu är, att vi fått slitast med detta hela tiden, kan jag ej gå in på ett sådant omdöme, och det starka tryck och den starka opinion, som här forts på alla möjliga sätt, icke minst genom den på sista tiden viktagna beskattningen af de enskilda bankerna, för att åstadkomma något resultat, vittna bäst om, att man i senare tid icke varit belåten med förhållandena såsom de varit.

Ja, herr talman, jag slutar, såsom jag började, i det jag upp-repar, att det efter min åsigt är en ofantlig skilnad mellan denna sjundedel, som vi nu skulle afstå, och den tredjedel, som det förr var fråga om. Jag tror, att om man ser saken, sådan den är, det är omöjligt att betrakta det såsom en fara, om det nu går så, att denna reform går igenom. Och det är i tanke på detta, och då jag tror,

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

(Forts.)

att det skall medföra nytta och goda resultat, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den första, nu föredragna punkten.

I detta yttrande instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Zachrisson*, *Bengtsson* i Häradsköp, *Sjöberg*, *Mallmin*, *Andersson* i Himmelsby, *Jönsson* i Mårarp och *Andersson* i Löfhuft.

Herr *Kihlberg*: Jag tror, att litet hvar i denna kammare torde känna med sig, att vi nu stå inför en vigtig fråga, kanske en af de vigtigaste, som för närvarande är föremål för Riksdagens pröfning. Den har också under många år legat på kammarens bord. Man har sökt att utreda den vigtiga frågan om att reformera riksbanken till att blifva hvad den verkligen bör vara, och hvad dess namn innebär, eller en i ordets egentligaste bemärkelse *riksbank*, sålunda en ensamt sedelutgifvande bank. Under lång tid har man hållit på med detta arbete, och derunder har man haft att kämpa mot ett mäktigt motstånd från privatbankernas sida. Såväl inom komitéer som i Riksdagen har man sökt att, så godt man kunnat, sammanjemka de olika meningarna och få fram de önskemål, som tid efter annan uttalats inom denna kammare och i hela landet.

I det förevarande utlåtandet af det särskilda utskott, som i år haft denna fråga om hand, föreligger ett förslag till lag, som jag tror i hufvudsak upptager alla de önskingar, som uttalats inom denna kammare i afseende å en reform af riksbanken. Visserligen är detta utlåtande åtföljdt af åtskilliga reservationer, men de anmärkingar, som reservanterna framställt emot utskottets förslag, äro dock icke af sådan betydelse, att man behöfver misströsta om att dessa skiljaktiga meningar skola kunna sammanjemkas. Vi äro sålunda nu närmare målet att erhålla en lösning på denna vigtiga fråga, hvilken alla nog i hufvudsak önska se löst i den rigtning, som af utskottet föreslagits. Är det då rätt att för saker af mindre vigt låta hela denna fråga falla nu, när man står så nära lösningen af densamma, och när man i alla fall i hufvudsak erhåller de önskingar uppfyllda, som man länge velat hafva realiserade?

Här hafva under diskussionen om ett antagande eller förkastande af föreliggande lagförslag de vigtigaste angreppen icke rigtats emot detsamma, utan emot det hvilande grundlagsförslaget, hvilket innebär, att Riksdagen skall afstå en ringa rätt åt Kongl. Maj:t, den lilla rätten nemligen att Kongl. Maj:t skall få tillsätta ordtörande i bankstyrelsen och på det viset till $\frac{1}{7}$ få andel deri. Detta är nu allt. Jag respekterar gerna de personer inom denna kammare, hvilka strängt hålla på, att Riksdagen icke bör afstå några af sina konstitutionella rättigheter, men när här är fråga om att få realiseradt ett så stort och vigtigt intresse som att få till stånd denna bankreform, hvilken innebörd har då icke detta gent emot den fara, man anser ligga deri, att den nyssnämnda rätten lägges i Konungens hand?

Jag erkänner villigt, att jag ej kan inse den stora betydelse för riksbankens trygghet, som å många håll förmenats ligga uti Konun-

gens rätt att utse ordförande i bankstyrelsen, men å andra sidan kan jag ej heller fatta den stora fara, som man från andra håll påpekat skola ligga uti att denna rätt varder Konungen medgifven. Man har till och med velat drifva den sistnämnda satsen så långt, att man kommit med sådana orimliga påståenden, som att, om man gäfvé Konungen rätt att utse ordförande i styrelsen, storkapitalet skulle genom denna af Konungen utsedde person komma att vålla riksbanken och hela vårt land skada. Detta förefaller mig vara orimliga förutsättningar. Hvad jag för min del fruktar, det är att fortfarande lemna vårt bankväsende i händerna på privatintresset och privatbankerna. Skall storkapitalet kunna skada oss, så är det just genom privatbankerna och särskildt genom den magt, Kongl. Maj:t har att lemna oktroj åt sådana banker.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

Jag har således en alldeles motsatt åsigt i detta fall mot den talare, som först hade ordet. Mig förefaller det, som om dessa förhågor blifvit uppdrifna till ytterligheter, utan att man velat taga kännedom om, hvad den egentliga kärnan i förslaget är.

Här har sagts, att äfven om denna rätt skulle anses af ringa betydelse, behöfde man dock icke afstå densamma åt Kongl. Maj:t, enär föreliggande reform under alla förhållanden skulle komma fram igen, om icke inom den närmaste framtiden, så dock sedermera, särskildt om kritiska tider skulle inträda, i hvilket sistnämnda fall den skulle komma fram af sig sjelf. Men, mine herrar, vore det önskligt vare sig för riksbanken eller allmänheten, att man afvaktade sådana tider för ifrågavarande reform. Jag hemställer, om det icke vore lyckligast att under nuvarande gynsamma konjunkturer och lugna förhållanden afveckla denna sak och afveckla den på ett försigtigt sätt, såsom utskottet genom de så kallade öfvergångsstadgandena föreslagit. Derigenom skulle man icke åstadkomma alltför många rubbningar i affärslifvet och affärsförhållandena, men om man afvaktade dessa kritiska tider, då reformen skulle komma af sig sjelf, skulle deraf kunna uppstå en stor fara för det enskilda affärslifvet i hela landet.

Det förefaller mig, som om vi nu stode denna reform ganska nära, och att Riksdagen hade i sin hand att få sitt önskemål i afseende härå realiseradt. Men om vi nu försumma detta tillfälle och låta privatbankväsendet ytterligare utveckla sig under än nu en 10-årsperiod, så tror jag, att Riksdagens magt att ordna frågan skall blifva, om icke alldeles tillintetgjord, så åtminstone undanskjuten till en långt aflägsen framtid. Det är således ej därför, att man nu skulle kunna anse sig uttröttad af frågan och i följd deraf ville bli af med densamma på ena eller andra sättet, som jag skulle vilja tillstyrka förslagets antagande, utan därför, att jag tror, att vi nu hafva tillfälle att få reformen löst på ett lyckligt sätt, och enligt min uppfattning skulle kammarerna alltså handla klokt, om den antoge det föreliggande förslaget.

De stridiga meningar, som här under diskussionen blifvit uttalade, röra ju egentligen icke den nu föredragna paragrafen af utskottets förslag, utan när det nu kommer till votering om denna paragraf,

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

kommer omröstningen i sjelfva verket att gälla, huruvida man vill antaga det hvilande grundlagsförslaget eller icke. Det beror således på denna omröstning om första paragrafen, hvad man har att vänta för utgång af den nu förevarande bankfrågan. Och jag får då för min del säga, att jag icke vill såsom riksdagsman taga på mitt ansvar att nu motsätta mig en reform, som kan lösas på det lyckliga sätt, som det nu finnes möjligheter för, samt kasta fram lösningen till en oviss framtid, då de enskilda bankornas intressen säkerligen blifvit så starka, att de komma att omintetgöra alla våra förhoppningar.

Herr grefve och talman, jag ber att på dessa grunder få yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag behöfver nog ej begära ordet för att gifva till känna, att jag i denna fråga har samma uppfattning i år som i fjor. Men då jag hört så många anföranden här, som vittnat om en så varm anslutning till den föreslagna reformen, så har jag ej kunnat underlåta att säga några ord.

Hvad beträffar det, som den siste värde talaren slutade med, eller att han såsom riksdagsman ej kunde taga på sitt ansvar att afböja denna reform, enär det då skulle dröja lång tid, innan frågan igen komme upp, så får jag säga, att det tycker jag verkligen vara minst sagdt mycket märkvärdigt, att vi landtmän icke skulle våga afböja ett olämpligt förslag, hvarigenom vi skulle förlora en urgammal, af Riksdagen egande fördel. De af herrarne, som tillhört Riksdagen några år likasom jag, veta, på hvad sätt reformer här arbetas fram. Hafva vi icke många exempel derpå från den tid, då vi hade de stora grundskatte- och härordningsförslagen före? Hvarje gång, som ett fullständigt härordningsförslag med ren värnpligt var före, sade man öppet, träget och jemt, att om ni ej taga detta, så få ni aldrig grundskatterna afskrifna, aldrig indelningsverket lindradt. Vi hade mod i oss att stå emot, och ändock gick det och måste det gå derhän, att de nämnda stora frågorna blefvo lösta.

Är detta nu verkligen en reform, som är nyttig och nödvändig, så går det nog så, att den drifves igenom. Och det må väl ingen tro, att denna kammares ledamöter skulle vara så enfaldiga, att de ej förstå, att denna reform kommer fram af sig sjelf, om de nu hafva mod att säga ifrån, att de ej vilja vara med om det nu föreliggande vilkoret och förklara, att vi hafva ingenting emot sjelfva lagförslaget, men att vi ej vilja afstå från den rätt, som denna kammare nu har att göra sitt inflytande gällande på riksbankens förvaltning. Ty, mine herrar, derom är det fråga och om ingenting annat. Det, som här anförts såsom skäl, eller att vi ej skulle få bort sedelutgifningsrätten för de enskilda bankerna, med mindre än att vi gifve Konungen rätt att deltaga i riksbankens förvaltning, det talet är ej att sätta värde på, ty det är alldeles orätt.

En talare, herr Ivar Månsson, ville till och med säga, att vi alltsedan

1809 fått »slitas» med det olidliga enskilda banksystemet, men derpå vill jag svara, att om vi slitits dermed, så har det varit därför, att detta växt upp till en början såsom en af Kongl. Maj:t utöfvad åtgärd. Ty så vidt jag kan läsa grundlagen, så står der, att »Riksdagen *allena* eger rätt att utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas». Men sedan har Kongl. Maj:t, visserligen med Riksdagens goda minne, tagit sig denna rätt, och det har derefter fått fortgå, enär Kongl. Maj:t ej velat vidtaga den åtgärd, Riksdagen beslutat, att indraga de enskilda bankernas tiokronosedlar. Skulle vi således hålla oss till grundlagens ord och de af Riksdagen fattade beslut, så tror jag, att det skulle vara vi motståndare till förslaget och ej den andra sidan, som skulle kunna föra det talet. Jag tror därför, att vi icke hafva något att byta bort i det fallet och att något byte ej är nödigt.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Sedermåra har det sagts, att här endast är fråga om en sjunde man. Nej, mine herrar, den talare på skånebanken, som talade om, att denna kammare genom förslagets antagande skulle afstå ej en sjunde man, utan allt inflytande på riksbanken, han hade rätt -- deri ligger det. Jag upprepar det ännu en gång, att om vi landtmän denna bemärkelsedag, denna 24 april, som är en flyttningsdag, skulle antaga detta förslag, att flytta magten öfver banken, då, mine herrar, är Riksdagens magt öfver riksbanken för alltid borta. Jag vill ej, att denna bemärkelsedag skall blifva betecknad såsom en flyttningsdag på det sätt, att vi då flyttat bort denna urgamla ärfda rätt, som våra förfäder erhållit, vårdat och vaktat. Derfor vill jag vara med om att afböja det föreliggande förslaget. Och jag hoppas, att ni, landtmän, skola hafva samma känsla som jag för att vårda detta dyrbara arf.

Med herr vice talmannen instämde herrar *Lundell, Nilsson* i Kägglå, *Olsson* i Ornakårr, *Zotterman, Centerwall* och *Svensson* i Olseröd.

Hans excellens, herr statsministern Boström: Herr greve och talman, mine herrar! Om jag också icke till diskussionen har att anföra några nya skäl till dem, som redan såväl muntligen som i tryck blifvit lemnade i fråga om denna bankreform, ber jag dock herrarne icke illa upptaga, om jag anhåller att få taga i anspråk deras tid med att yttra ett par ord.

Det är ju gifvet, att en bankreform, sådan som den här nu föreliggande, lifligt måste intressera alla och uppröra sinnena, ty det är nu icke blott fråga om att omorganisera riksbanken, utan denna fråga involverar i sig en annan fråga, nemligen om upphörande af de enskilda sedelutgivande bankernas sedelutgifningsrätt. När man nu vet, huru mäktigt dessa banker hafva inverkat på vårt lands ekonomiska utveckling, är det ju klart, att man alltid med en viss betänksamhet måste tänka sig denna deras rätt upphörd, samt att man är angelägen om att se till, hvad man får att sätta i stället.

Hvad då först dessa enskilda banker beträffar, måste man, huru mycket godt de än utträttat, likväl erkänna, att de äro behäftade med

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

vissa svagheter, och man vet också mycket väl, att dessa svagheter förnämligast härflyta af ett oförsigtigt begagnande af den sedelutgifningsrätt, som är dessa banker medgifven. Men å andra sidan veta vi också, att riksbankens organisation, sådan den för närvarande är, icke är rätt lycklig. Det har sagts och sagts obestriddt, att de grunder, hvarpå de viktigaste bestämmelserna angående riksbanken hvilat, äro helt lösliga och icke ega någon motsvarighet annorstädes. Jag återupprepar detta yttrande af herr Themptander, hvilket han, som jag tror, fälde i fjol här i denna kammare. Det är ju därför nu också den allmänna meningen att låta lagstiftningen angående riksbanken blifva af civillags natur, d. v. s. ställa den under Konungens och Riksdagens gemensamma vård. Men då det sedan blir fråga om, huru förvaltningen af riksbanken skall anordnas, då dela sig meningarna, och då säges det af Andra Kammarens män, såsom också här i dag yttrats: låtom oss ej gifva bort ett jota af vår rätt, låtom oss icke släppa in Kongl. Maj:t, låtom oss icke utvidga Konungens magt.

Jag vill nu uttryckligen säga herrarne, att det icke är i något syfte att utvidga konungamagten, som denna rätt att få sätta till en ledamot i riksbankens styrelse blifvit begärd. Men det synes mig vara en mycket billig fordran, att, då Konung och Riksdag gemensamt stifta en lag, äfven den andra af de stiftande parterna — Konungen — får något att säga, då det gäller att se till, huru denna lag efterlefves, och att den efterlefves, i synnerhet som, om någonting olyckligt skulle inträffa, redan i 1830 års lag för Rikets Ständers bank finnas bestämmelser om, att Kongl. Maj:t då deltagit i vidtagandet af de åtgärder, som vid sådant tillfälle kunna erfordras för att bringa ordning i bankens ställning. Och jag torde ej behöfva erinra herrarne derom, att alla de bankkomitéer, som haft denna fråga under behandling, velat inrymma Kongl. Maj:t rätt att deltaga i bankens förvaltning.

Sålunda föreslog den i början af 1880-talet arbetande bankkomitéen, att Kongl. Maj:t skulle hafva rätt att utse ordföranden i styrelsen; men denna komité föreslog derjemte, att grundfonden till en tredjedel skulle tillskjutas af enskilde män och till två tredjedelar af staten, och att bankstämman skulle till en tredjedel bestå af de enskilde aktieegarnes och till två tredjedelar af Riksdagens delegerade. Detta förslag föll, såsom herrarne veta, vid 1886 års riksdag, och den komité, som i slutet af år 1889 tillsattes, öfvergaf denna senare princip, ehuru man torde kunna säga, att densamma, rent bankmessigt sedt, är fullkomligt obestriddlig. 1889 års komité ville bibehålla riksbanken såsom en uteslutande statsbank, men föreslog nu, att bankens styrelse skulle utgöras af 9 personer, af hvilka 3 skulle utnännas af Kongl. Maj:t. Icke heller den med anledning af nämnda komités förslag vid 1890 års riksdag framlagda kongl. propositionen blef af Riksdagen bifallen. Sedan var frågan på enskildt initiativ före vid 1893 års riksdag, ehuru utan något resultat. Vid 1894 års riksdag afläts emellertid en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri Riksdagen anhöll om framläggande af en proposition angående omorganisation af bankväsendet, hufvudsakligen enligt de grunder, som

angifvits i 1889 års bankkomité's förslag. Det var då svårt för Kongl. Maj:t att tänka sig något annat, än att Riksdagen härmed åsyftade icke blott bestämmelserna om att banklagen skulle blifva af civillags natur, samt att riksbanken ensam skulle få sedelutgifningsrätt, utan äfven bestämmelsen att Konungen skulle få del i riksbankens förvaltning.

Detta, att Konungen skulle få rätt att utse en af de fullmäktige i riksbanken, skulle emellertid, har man sagt, medföra ofantligt stora faror. Det skulle icke endast innebära en sjundedel af rösterna, utan det skulle helt enkelt innebära ett upphäfvande af hela denna kammarens magt öfver riksbanken. Vi veta mycket väl, har man sagt, hurusom, då kammare står emot kammare, för hvardera kammare komma att utses tre representanter, och att följaktligen den af Konungen utsedde representanten kommer att sitta med den afgörande rösten. Nå, om jag ponerar, att så skulle ske, att kamrarnes åsichter fullständigt stode i strid med hvarandra, huru skulle då under nuvarande förhållanden saken gestalta sig? Jo, jag förmodar, att kamrarne icke lättare skulle kunna ena sig om ordförande än om öfrige ledamöter, och sålunda blefve det ju under nuvarande förhållanden lotten, som skulle bestämma, hvilkendera kammarens åsichter, som skulle segra. Jag föreställer mig att vi alla kunna vara ense derom, att Kongl. Maj:t kan utse ordförande lika väl som lotten. Ty det är icke värdt, att man talar om att det här gäller olika intressen, storkapitalets eller några andra. Jag är fullt förvissad om, att hvarken Andra Kammaren, Första Kammaren eller Kongl. Maj:t låtit leda sig af annat, än hvad de verkligen anse vara godt och väl för det allmänna. Jag får säga herrarne det, att man ofta i Riksdagens beslut ser en ömhet, aktsamhet och omvårdnad om riksbanken, som till och med någon gång kan synas gå väl långt. Härvidlag vill jag erinra herrarne om det bekanta yttrande, som blifvit fäldt, att Riksdagen i sin välmening vill göra riksbanken fet, om den också icke kan göra den stark. Det ligger utan tvifvel en viss sanning i detta yttrande. Det kan helt säkert icke ligga någon fara uti, att det allmännas representant, den af Kongl. Maj:t utsedde representanten, får vara med vid riksbankens skötsel, ty det är verkligen alldeles omöjligt, såsom också här af flere talare blifvit framhållet, att denne Konungens man kan anses blifva ensam afgörande. Det blir ju honom förmenadt att vara verkställande direktör, d. v. s. att beklåda den mest inflytelsesrika platsen. Och för öfrigt, om han skulle få ett så stort inflytande, som många förmena, hvad skulle det då betyda annat, än att denne Konungens man är utmärkt lämplig och skicklig för detta värf, samt att Riksdagen å sin sida satt in i bankens styrelse personer med mycket underhaltiga kvalifikationer. Men det måtte herrarne väl gifva mig rätt uti, att erfarenheten ej gifver anledning till den förmodan, att Riksdagen hädanefter så illa skulle begagna sin rätt att utse fullmäktige.

Man har också sagt: låt oss ingenting göra; hvad vi vilja faller oss ändå till af sig sjelf; vi taga det genom en ökad sedelskatt. Jag vill häremot säga, att det förslaget är ett icke ofarligt vapen. Ty

Angående
förslag till lag
för Sveriges
Riksbank.
(Forts.)

besluter man sig för att pålägga de enskilda bankerna en ökad sedelskatt, då kommer den saken visserligen ej att betyda mycket för de å centralorterna, der rörelsen är liflig och konkurrensen stor, befintliga enskilda bankerna, enär sedelutgifningen för dem icke spelar någon synnerligen stor rol, men deremot å sådana orter, der rörelsen är ringa, kommer följderna att blifva den, att det blifver allmänheten, som så att säga får betala fiolerna dels derigenom, att den erhåller lägre ränta vid insättningar, och dels derigenom, att den får betala högre ränta vid utlåning. Derjemte kan det hända, att, under svåra tider, när marginalen mellan utlåningsräntan och sedelskatten blifver stor, frestelse kan uppstå för de enskilda bankerna att då begagna sig af den sedelutgifningsrätt, som de då hafva kvar, och derigenom göra det svårt för riksbanken att just vid dylika tillfällen fylla sin hufvuduppgift: myntväsendets upprätthållande.

För min del tror jag, att det är ett godt förslag, som här föreligger, och det synes mig, att, när man i fråga om lagbestämmelserna är så nära, att det kan anses troligt, att man i den delen skall kunna komma till en uppgörelse och öfverenskommelse, det vore skada om Andra Kammaren på de skäl, som här anförts, skulle afslå förslaget. Ty då har kammaren handlat icke för någon reel orsaks skull, utan mera för skenet, för en uppjagad känslöstämning skull.

Herr Folke Andersson: Ehuru jag i min reservation vid detta betänkande tillkännagifvit min ståndpunkt i denna fråga, skall jag dock be att få till protokollet antecknad, att jag icke kan gå med på det nu föreliggande förslaget. Jag anser visserligen, att vi böra hafva en banklag stiftad af Konung och Riksdag gemensamt; men då jag icke kan vara med om förutsättningarna för en sådan bankreforms genomförande, kan jag icke heller vara med om antagandet af den nu föreslagna banklagen. Ty om jag godkänner detta förslag, har jag på samma gång godkänt förutsättningarna, och jag tycker det är ärligare att säga ifrån, hvad man tänker i det fallet. Jag finner icke något skäl för Riksdagen att nu afsäga sig sin rätt och öfverlemna den åt Kongl. Maj:t, helst som — efter hvad jag hört — riksbanken skötes på ett utmärkt sätt. Då sålunda enligt min mening en ändring hvarken torde vara nödig eller nyttig, skall jag be att få yrka afslag på lagförslaget, emedan jag — som sagdt — icke vill vara med om att lemna bort den rätt, som våra fäder skänkt oss i arf. Då de antogo 1809 års grundlag, tror jag att de sågo sakerna litet annorlunda än vi nu göra.

Herr A. Hedin: I fall den flyttning, om hvilken herr vice talmannen nyss yttrade sig, kommer att beslutas på sådana skäl som dem vi nyss hörde anföras från statsrådsbanken, då komma de, som hafva del i det beslutet, sannerligen att åt sig sjelfva utfärda ett flyttningsbetyg, som borde förhindra dem att någonsin vidare få någon anställning här.

Herr statsministern talade för riksbanksintresset emot privatbanks-

intresset, glömmande — efter huru många månader kan det vara, 6 à 7? — glömmande, säger jag, något som passerade i somras af den beskaffenhet, att det till och med lemnat spår efter sig i reservationerna vid konstitutionsutskottets nyligen afgifna betänkande.

Herr statsministern framhöll också såsom ett skäl för kammaren att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, att om Riksdagen medgäfvade att med Kongl. Maj:t helt och hållet dela lagstiftningen öfver riksbanken, om Riksdagen ginge in på att afsäga sig en god del af den magt, den har, och att gifva en ny magt åt Kongl. Maj:t, det vore nödvändigt, att Kongl. Maj:t finge — ytterligare en magtbefogenhet, nemligen att deltaga i riksbankens styrande. Ja, det *papperet*, på hvilket här protokollen tryckas, *tål allt* — och därför *tål* det väl äfven vid ett sådant argument.

Herr statsministern upprepade vidare ett yttrande, som i följd följdes af en nu bortgången dåvarande ledamot på stockholmsbänken, nemligen att en sådan bankorganisation som vår icke finnes annorstädes. Ja, det är mycket möjligt. Jag undrar, huru många centralbanker herr statsministern skulle kunna uppräknas inom vår verldsdal, som äro hvarandra alldeles lika eller till och med blott väsentligen lika. Men för öfrigt vill jag derpå svara — och den anmärkningen rigtar jag äfven till talaren på skånebanken — att det visserligen är mycket lärorikt och mycket helsosamt att med hvarandra jemföra olika länders samhällsinstitutioner, men att den jemförelsen är farlig och förvillande, när man ur det ena landets samhällsskick rycker ut en detalj för att jemföra med en detalj ur det andra landets utan att se på sammanhanget af det hela.

År 1869 väckte här i Andra Kammaren en ärans man, som hette Bjerkander, motion om ett tillägg till 87 § regeringsformen. Detta gaf dåvarande konstitutionsutskott anledning till en i hela sin motivering fullkomligt vilseledande redogörelse för den ekonomiska lagstiftningens utveckling i vårt land. Men utskottet kom dock till det resultatet, att vid betraktandet af mångfalden och betydelsen af de ämnen, som fortfarande anses höra till det ekonomiska området, utskottet i likhet med motionären måste finna det vara ur principiell synpunkt mindre riktigt, att Konungen ensam i hela dess vidd utöfvade en lagstiftande magt, som väsentligen ingrepe i området af den civila lagstiftning, hvori Riksdagen egde att med Konungen deltaga, och som i öfrigt omfattade ämnen af största vikt för hela landets materiella och andliga utveckling. Hvarför tillstyrkte då icke detta utskott en åtgärd i enlighet med motionens syfte? Jo, därför bland annat — och det var nog hufvudskalet, ett skäl, som sedan många gånger gått igen — att, såsom det heter, då i öfvervägande jemväl toges, att den nuvarande representationen fortfarande vore i besittning af den forna ständsriksdagens rätt att ensam råda öfver väsentliga delar af rikets bankväsende och finansförvaltning, äfven deruti en grund torde förefinnas för att någon inskränkning i Konungens ekonomiska lagstiftningsmyndighet icke måtte ifrågasättas. Nå väl, till dem, som åberopa Danmarks och Norges

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
Riksbank.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
för Sveriges
Riksbank.
(Forts.)

exempel, vill jag hemställa, huruvida det i denna fråga kan hafva någon synnerlig betydelse, då i Danmark icke alls finnes någon motsvarighet till vår 89 § — icke någon Konungens administrativa lagstiftningsrätt — och i Norge — som hvar och en kan inhemta af § 17 i norska grundlagen — icke finnes någon annan motsvarighet än en Konungen provisoriskt intill nästa Storting medgifven rätt att utfärda och upphäfva anordningar, som angå handel, tull, näringsväsen och politi. Det samband, i hvilket man ända från det nya riksdagsskickets början satt frågan om upphäfvande eller inskränkande af Konungens ekonomiska lagstiftningsvälde med frågan om medgifvandet åt Kongl. Maj:t af rätt att deltaga i lagstiftningen rörande riksbanken och i riksbankens styrelse, det sambandet finner jag att kammaren har skäl att fortfarande upprätthålla.

Herr Elowson: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af hans excellens herr statsministern. Hans excellens kastade en blick på de goda verkningar, som privatbankerna åstadkommit i vårt land. Jag gifver honom till fullt rätt derutinnan. Privatbankerna hafva varit en häfstång för utvecklingen. Detta är något, som man har sett. Men hvad är det man å andra sidan icke sett? Jo, man har icke sett, hvilken utveckling, som skulle komma till stånd, om de penningar, som bundits i det enskilda bankintresset, gått direkt till industrien. Det klagas temligen allmänt här i landet öfver att vår industri är kapitalfattig. Detta är sant; men hade vår industri fått direkt till sin utveckling de penningar, som privatbankernas aktionärer insatt i dessa banker, så kanske den nu stått högre.

Hans excellens erinrade vidare, med anledning af privatbankernas förtjenster, om att det finnes en svaghet hos dem, och att denna svaghet komme från deras sedelutgifningsrätt. Nå väl, privatbankernas sedelutgifningsrätt är helt och hållet beroende af Kongl. Maj:t. Det ligger alldeles i Kongl. Maj:ts magt och skön att borttaga den. I mitt föregående anförande tror jag mig hafva visat, att Kongl. Maj:t under föregående årtionden tillegnat sig denna rätt i strid mot grundlagen. Nu kan ju Kongl. Maj:t, då det erkännes från det hållet, att en svaghet ligger hos privatbankerna i deras sedelutgifningsrätt, sörja för att denna rätt upphäfves, utan att Riksdagen behöfver för den skull göra några uppoffringar af sina konstitutionella rättigheter.

En talare erinrade om ett yttrande, som han lade i munnen på en numera afliden ordförande i bankoutsrottet. Han sade, att intresset för denna reform numera utgår från privatbankerna och kanske äfven från storkapitalet, och att det icke förhållit sig så förut. Det är fullständigt riktigt, att privatbanks- och storkapitalsintresset förut stridt mot den bankreform denna kammare önskar. Hvarför hafva dessa intressen nu ändrat mening? Jo, naturligtvis därför, att, såsom den förste talaren sade, man har fullständig insigt derom, att den bankreform, som nu är föreslagen, går igenom af sig sjelf.

Den banklag, som i stora drag är föreslagen, kan framläggas för nästa Riksdag, som ju kan antaga den; och jag förmodar, att Kongl. Maj:t då också går med på den. Det säges, att båda kamrarna äro intresserade af riksbankens väl. Det tror äfven jag. Men i så fall böra Kongl. Maj:t och Riksdagens båda kamrar kunna ena sig om en lagstiftning, som länder riksbanken till båtad.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
Riksbank.
(Forts.)*

Jag finner därför icke något skäl för att frångå det yrkande jag förut gjort, utan jag anhåller fortfarande om afslag å den föredragna 1 §.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på godkännande af den föredragna paragrafen och *dels* på afslag å densamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall antaga särskilda utskottets förevarande förslag till § 1 i lag för Sveriges riksbank, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit nämnda paragraf.

Omröstningen visade 117 ja mot 104 nej; i följd hvaraf den ifrågavarande paragrafen af kammaren godkäfts.

§§ 2—8 äfvensom *rubrikerna till kap. I och II.*

Godkändes.

§ 9 var så lydande:

§ 9.

Riksbanken drifver sin rörelse vid hufvudkontor i Stockholm samt vid afdelningskontor inom riket; och skall ett sådant kontor finnas inom hvarje län utom Stockholms.

Efter föredragning af denna § anförde:

Herr Petri: Såvidt med uttrycket i denna paragraf skall förstås, att icke mera än ett kontor skall få finnas inom hvart län, ber jag att få göra en anmärkning emot den. Det skulle ju kunna in-

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

träffa, att inom ett län, der redan ett afdelningskontor finnes inrättadt, det finnes någon plats, som i betydighet vida öfvergår den plats, der afdelningskontoret finnes, men der skulle då med den föreslagna lydelsen det ej vara möjligt eller tillåtet att få ett afdelningskontor af riksbanken till stånd. Detta tror jag icke vara rätt lämpligt. Och såvidt min förutsättning håller streck, att uttrycket, att »ett sådant kontor» skall finnas i hvarje län, är liktydigt med förbud mot inrättande af mera än ett i hvarje län, ber jag att få föreslå, att framför orden »ett sådant kontor» insättes ordet *minst*, så att det kommer att heta: *och skall minst ett sådant kontor finnas inom hvarje län utom Stockholms.*

Herr Dahn: Herr talman! Ja, det tycker jag ligger i uttrycket ändå. Att det *skall* finnas ett sådant kontor, hindrar väl ej, att det *får* finnas flere än ett. Jag yrkar bifall till paragrafen oförändrad.

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på godkännande af paragrafen oförändrad och *dels* på godkännande af densamma med den af herr Petri föreslagna ändring; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall antaga särskilda utskottets förevarande förslag till lydelse af 9 § i lag för Sveriges riksbank oförändradt, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren antagit samma § med den af herr Petri föreslagna lydelsen.

Omröstningen visade 79 ja men 116 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med nejpropositionens innehåll.

§§ 10—12.

Godkändes.

För § 13 hade föreslagits följande lydelse:

Kongl. Maj:ts förslag.

§ 13.

Riksbanken eger att drifva utlåningsrörelse medelst:

a) diskontering af accepterade, å inrikes ort inom sex månader betalbara vaxlar, hvilka pröfvas vara grundade å verkliga handelsaffärer;

b) utlåning mot förbindelse till återbetalning antingen å bestämd tid af högst sex månader eller ock efter högst tre månaders uppsägning samt mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper; dock att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas;

c) utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid af högst sex månader samt mot pant af varor, liggande å allmän våg eller satta i förvar hos tredje man, som förbundit sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda samt pröfvas för en sådan förbindelse vederhäftig;

d) beviljande af kassakreditiv och kredit i löpande räkning på högst tolf månader mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref.

Derjemte må riksbanken utlemna lån mot förbindelse till återbetalning af minst en femtedel af förskrifna beloppet hvar sjettemånad och mot säkerhet af löpande förskrifning, annat värdepapper eller borgen såsom för egen skuld. Dessa afbetalningslån må dock ej stiga till högre sammanräknadt belopp än tio millioner kronor.

Utskottets förslag.

§ 13.

Riksbanken eger att drifva utlåningsrörelse medelst:

a) *diskontering af accepterade, å inrikes ort inom sex månader betalbara vaxlar;*

b) utlåning mot förbindelse till återbetalning antingen å bestämd tid af högst sex månader eller ock efter högst tre månaders uppsägning samt mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper; dock att kommun och annan dermed jemförlig samfällighet äfvensom stiftelse må, på ofvan stadgade återbetalningsvillkor, kunna erhålla lån utan annan säkerhet än dess egen förbindelse;

c) utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid af högst sex månader samt mot pant af varor, liggande å allmän våg eller satta i förvar hos tredje man, som förbundit sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda samt pröfvas för en sådan förbindelse vederhäftig;

d) *beviljande på högst tolf månader af kassakreditiv och kredit i löpande räkning mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref eller ock mot säkerhet af borgen såsom för egen skuld; dock att i reglementet för riksbanken skall bestämmas, såväl till hvilket högsta sammanlagda belopp riksbankens tillgångar må i denna rörelsegren användas, som ock huru stor del af detta belopp må kunna mot namnsäkerhet utlånas.*

Derjemte må riksbanken utlemna lån mot förbindelse till återbetalning på vissa bestämda tider (af betalningslån) samt mot säkerhet

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

(Forts.)

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

*som i moment d) sägs. Dessa
lån må dock ej stiga till högre
sammansräknadt belopp än tolf
millioner kronor.*

Efter det utskottets förslag blifvit uppläst, lemnades ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Wersäll, som yttrade: Herr greve och talman, mine herrar! Det lagförslag, som nu föreligger till behandling af Riksdagen, har ju i första hand föranledts af den allmänt kända nödvändigheten att dels sätta bestämmelserna angående riksbankens sedelutgifnings gränser och deraf betingade guldkassa m. m. under skydd af lag, dels äfven under liknande garanti fastställa och begränsa de olika slag af rörelse, som kunna med trygghet för såväl riksbanken som den allmänna rörelsen få af riksbanken bedrifvas. Hvad detta andra syfte beträffar, särskildt i hvad det afser att från riksbankens verksamhet utesluta vissa inlånings- och utlåningsrörelser, som möjligen kunna blifva för riksbanken skadliga, tror jag för min del, att utskottet icke varit tillräckligt varsamt. Jag kan visserligen förstå den önskan, som finnes hos kammaren eller hos utskottets ledamöter, att så litet som möjligt begränsa riksbankens verksamhet, och jag kan ännu bättre förstå, att en sådan önskan kan finnas hos dem, som af riksbanken vilja göra en stor affärsbank, som så småningom skulle inom sig samla all bankverksamhet. Men det förefaller mig, som om man icke tagit tillräcklig hänsyn till den mycket olika ställning, som riksbanken får, sedan den blifvit ensam sedelutgifvande, till den större, ojemförligt mycket större magtställning, som den då får emot hvad den nu har öfver rörelsen. Och denna magtställning bör förpligta riksbanken att noggrant vaka öfver rörelsens sundhet.

När nu utskottet angående såväl riksbankens utlånings- som dess inlåningsrörelse vidtagit åtskilliga ganska väsentliga ändringar i den kongl. propositionen och dervid dels infört i lagen såsom tillåtna åtskilliga rörelsegrenar, som Kongl. Maj:t ansett sig icke kunna förorda för banken i dess nya gestalt, dels öfverlemnadt åt fullmäktige och reglementet att bestämma, i hvad omfattning dessa slag af rörelse skola bedrifvas, huser jag verkligen den farhågan, att utskottets förslag icke i allt står väl tillsammans med hvad som af en god och allvarligt menadt banklag måste fordras. Det synes mig, som om utskottet skulle hafva i viss mån erkänt detta, då det t. ex. i sin motivering för stadgandet om rätt till upplåning mot ränta yttrar, att en dylik upplåningsrörelse visserligen icke bör bedrifvas för anskaffande åt en centralbank af driftkapital, men att en sådan dock kan i lag medgifvas, när man icke fruktar missbruk af densamma genom bankens styrelse. Jag anser icke, att det är klokt att i lagen insätta sådana bestämmelser, som kunna innebära uppenbar fara för missbruk. Har man alltid en alldeles utmärkt och felfri styrelse, ja, då är det

ingen fara, men man bör lagstifta äfven under förutsättning, att man i framtiden möjligen skulle kunna få en styrelse, som skulle vilja utveckla bankens verksamhet i alldeles orätt rigtning.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

Den anmärkning, som jag nu har tagit mig friheten att framställa, syftar nu närmast på hvad som bestämts om utlåning i lagförslaget sid. 34, nemligen att riksbanken skulle behålla rätten att äfven framgent bevilja 12 månaders kreditiv mot borgen, samt på den förändring, som vidtagits i Kongl. Maj:ts proposition § 13 mom. b, derigenom att de der förekommande orden: »dock att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas» blifvit ur utskottets förslag uteslutna, och således denna låneform i banklagen sanktionerats.

(Forts.)

Hvad nu först angår skuldebref mot borgen, så veta vi ju alla, att för en 15 à 20 år sedan var denna låneform mycket vanlig, men att både sed och lag hafva hjälpt till att så småningom taga bort denna lånerörelse, och jag tror, att numera den icke är behöflig för riksbanken. Det finnes nemligen tillräckligt mycket goda säkerheter ändå för riksbanken att ta emot, utan att den skulle behöfva ta emot sådana borgenslån. Jag tror således, att denna låneform saklöst kan vara utdömd åtminstone för en bank med ensam rätt att utgifva sedlar.

Hvad borgenskreditiven på 12 månader angår, så är det visserligen sant, att Kongl. Maj:t uti sitt förslag har bibehållit dem, och jag tillstår, att detta ju kan anses såsom en efterlåtenhet, men jag hyser dock icke så så stor oro för en sådan kreditivrörelse på det sätt som Kongl. Maj:t föreslagit, därför att Kongl. Maj:t fordrat realsäkerhet för den. Jag tror, att om banken noga granskar dessa realsäkerheter och fordrar att de äro goda, skall icke denna kreditivrörelse bli allt för stor.

Men om utskottets förslag skulle godkännas, fruktar jag, att man icke kan vara alldeles säker på att icke denna kreditivrörelse kan få alltför stora proportioner, oaktadt utskottet föreslagit, att bestämmelserna om beloppet skola få inflyta i reglementet. Jag tänker mig nemligen, att sedan alla afdelningskontoren kommit i gång, skall det möjligen kunna bli en ganska stor påtryckning från allmänheten för att få kreditiver mot borgen, och jag tänker mig vidare, att det skall kunna bli ganska svårt för Riksdagen att i längden hålla emot reglementets förändring i afseende härå; och deruti kan enligt min uppfattning ligga en fara. Utsträcker man icke denna sortens kreditivrörelse till afsevärda belopp, blir gagnet för allmänheten bra litet, om man tänker sig beloppet fördeladt öfver hela riket. Skall man åter utsträcka den till några afsevärda belopp, då kommer genast den tanken fram: hvar skall man få förlagskapital för denna lånerörelse? Ja, det finnes ingenting annat att tillgå än riksbankssedlar. Men, mine herrar, riksbankssedlarne är riksbanken skyldig att inlösa vid anfordran; hvad kreditiven deremot beträffar, så äro för dem kontrakten skrifna på 12 månader. Då är det gifvet, i fall det är afsevärda belopp, som äro

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.

(Forts.)

utlemnade, att en fara kan ligga deruti, att riksbanken å ena sidan har en skuld, som riksbanken är skyldig att genast betala, och å andra sidan en fordran, som den icke kan få betaldt för förrän om 12 månader. Jag tror, att om det skulle bli behöfligt att inlösa dessa kreditiv, så skall det visa sig synnerligen svårt att annullera dessa kreditivkontrakt och indrifva denna sorts fordringar. Och jag är förvissad, att, om riksbanken skulle bli tvungen att vara hård i detta fall, den skulle tillskynda såväl industri som handel ganskastora svårigheter, och detta tyvärr genom att den sjelf hade lemnat ut för stor kredit.

När man resonerar så, finner man ju, att riksbanken för att hafva trygghet icke har någon annan råd än att för en sådan lång kreditivrörelse låna in pengar, och dermed kommer man in på paragrafen om inlåningsrörelsen, som jag nu ej skall vidröra, men till hvilken jag hoppas återkomma, när paragrafen kommer före. Men af hvad jag yttrat förstår kammaren väl, att jag anser, att det vore lyckligare om Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt antoges än utskottets.

Vidare anförde:

Herr Höglund: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag ber först att få göra herrarne uppmärksamma på den gradation af olämplighet för riksbanken, som utskottet uppställt med afseende på de olika rörelsegrenarne. Som allra olämpligast karakteriserar utskottet afbetalningslånen, och i fråga om dem vill utskottet, att det i lagen skall stadgas ett visst belopp, nemligen 12 millioner kronor, som man ej får öfverskrida. Dernäst i olämplighet sätter utskottet kreditiv och löpande räkning, och bland de förra synnerligast borgenskreditiven; och utskottet föreslår der, att det i reglementet för hvar år skall stadgas, dels till hvilket högsta belopp alla beviljade kreditiv tillsammans få uppgå, dels ock huru stor del af detta belopp, som får beviljas i form af borgenskreditiv. Utskottet vill således ej i lagen fastslå ett belopp en gång för alla för kreditivrörelsen och visar dermed, att det anser den vara en i någon mån mindre farlig rörelsegren än afbetalningslånen.

Sist komma borgenslånen, lånen på högst sex månader mot borgen, hvilka utskottet derigenom, att det tagit bort den restriktion, som förekommer i moment b) af Kongl. Maj:ts förslag, förklarar vara en fullkomligt ofarlig rörelsegren, en rörelsegren, som riksbanken alltför gerna kan egna sig åt i snart sagdt huru stor utsträckning som helst.

För min del kan jag ej finna något skäl alls till en dylik gradation. Jag vill nemligen sätta alla de nu af mig anförda lånegrenarne i samma kategori, i lika grad af farlighet för riksbanken.

Hvad nu först borgenslånen på högst sex månader beträffar, så är det för alla, som något litet sysselsatt sig med bankaffärer, en känd sak, att dessa borgenslån ha en olycksalig benägenhet att aldrig

vilja flyta in, utan oupphörligt omsättas. Denna deras karakter torde bero derpå, att de icke äro uttryck för någon viss affär, som inom viss tid blir afvecklad, utan uttryck för ett mera permanent penningbehof hos den lånesökande. När så är förhållandet, är det klart, att de i allmänhet icke skola kunna inlösas på den bestämda korta tiden, utan att de skola ha benägenhet att undan för undan omsättas. Det är detta, som gör dem så olämpliga såsom lånegren för en emissionsbank.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)*

På grund af hvad jag nu yttrat, ber jag att få föreslå för det första, att kammaren behagade antaga Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt oförändradt, och för det andra, att kammaren behagade till nämnda § antaga ett tillägg, som skulle fogas till sista meningen af Kongl. Maj:ts förslag i mom. b, hvilken mening är af följande lydelse: »dock att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas.» Dertill skulle nu komma följande tillägg: »banken obetaget, att, der låntagaren är kommun eller annan dermed jemförlig samfällighet eller stiftelse, lemna lån på ofvan stadgade återbetalningsvilkor utan annan säkerhet än låntagarens egen förbindelse.» Detta af mig nu framställda förslag är för en kort stund sedan af Första Kammaren antaget.

Nu ber jag att få öfvergå till mom. d) angående kassakreditiven. Såsom jag nämnde, finnes det ej någon anledning att anse kreditivrörelsen i och för sig vara en för riksbanken mera lämplig rörelsegren än afbetalningslånen. Båda äro ju egentligen på för lång tid för en centralbanksmässig rörelse, och, om också afbetalningslånen äro lemnade på ursprungligen längre tid en gång för alla, så gäller dock i viss mån äfven om kreditiven det samma, som jag nyss sade om borgenslånen, nemligen att de ha en ofantlig benägenhet att omsättas år efter år. Och om nu ett lån omsättes hvar tredje, hvar sjette eller hvar tolfte månad, så kan det just ur riksbankens synpunkt qvitta lika: olämpligheten för riksbanken är i alla händelser den samma.

Men nu är det så, att kreditivrörelsen är så nära fastväxt vid våra finansiella vanor, att det icke vore rådligt och kanske ur praktisk synpunkt olämpligt att yrka på att kreditivrörelse skulle från riksbankens verksamhet helt och hållet uteslutas. I Första Kammaren är det yrkadt, att borgenskreditiven skulle i lagen inskränkas till 4 millioner kronor, och i detta syfte har punkten d) af den föreliggande paragrafen af Första Kammaren till utskottet återremitterats. Ja, går det ej för sig att vinna mera, skall äfven jag nöja mig med det, men jag skulle vilja framställa det yrkande, att ett maximibelopp för kreditivrörelsen i dess helhet af 15 millioner kronor måtte bestämmas, och att af dessa 15 millioner högst 4 millioner skulle vara borgenskreditiv.

På grund af hvad jag nu yttrat, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka, att den nämnda punkten d) måtte till utskottet återremitteras.

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Herr Dahn: Herr talman! Hvad beträffar de här borgenslånen på 6 månader, så ha de nu mer nästan alldeles försvunnit, så att de nu uppgå till ett belopp af endast omkring 800,000 kronor. Och 1881 års komité ansåg icke, att något särskildt förbud var af nöden i fråga om dessa lån.

Hvad åter beträffar afbetalningslån och kreditiv mot borgen, så äro dessa lånegrenar så att säga alldeles för rotfästa i våra förhållanden, så att väl ingen kan vara med om att taga bort dem. Jag vet sannerligen ej, hvad vissa afdelningskontor skulle få att göra, om man toge bort dessa låneformer.

Hvad kreditiven beträffar, har utskottet hänvisat till att i reglementet fastslå en viss summa, ungefär såsom herr Höglund nämnde, med afseende på kreditiv i allmänhet samt att särskildt bestämma en viss summa för kreditiv mot borgen.

Hvad åter beträffar hvad herr finansministern sade om dessa kreditivs lämplighet och den risk, som vore förenad med de samma, så strider det mot den uppfattning han gjort gällande i det öfvergångsstadgande, som finnes här, och deri det talas om kreditiv icke på tolf månader, utan på fem år, hvilka de enskilda bankerna skulle få af riksbanken under hela denna femåriga öfvergångstid, i fall de afstode från sin sedelutgifningsrätt. Och hypoteken för dessa kreditiv skulle ju dessutom tjena såsom sekundär sedelbetäckning i stället för vexlar, och det tycker jag vara mycket farligare än hvad som här föreslås.

På grund af den motivering, som utskottet har använt vid denna punkt, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i punkten i dess helhet.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag tager mig friheten att till en början anhålla, att proposition måtte af herr talmannen framställas på hvarje moment särskildt i denna §, emedan jag på grund af de yrkanden, som blifvit gjorda, tror, att det eljest blir svårt att fatta beslut i fråga om paragrafen.

Hvad beträffar nödvändigheten i allmänhet af att, då riksbanken skall blifva ensam sedelutgifvande, dess verksamhet skall i väsentlig mån begränsas, så kan jag för min del icke tycka annat än att man gått för långt i den riktningen. Man har velat göra riksbanken till en ytterst »fin» institution, som skulle ha med endast banker och bankirer att göra och mycket litet med den stora allmänheten; och, såsom en talare sade vid en föregående riksdag, man vill icke, att den stora allmänheten egentligen skall känna riksbanken annat än par renommé. Jag tror, att denna uppfattning af riksbankens ställning icke är riktig. Jag tror, att riksbanken — jemte den stora uppgiften att vara centralbank — tillika bör bibehålla en viss känning äfven med den stora allmänheten.

Det har sagts, att så länge styrelsen är utmärkt, gör det ingenting att lemna den rättigheter, men får man en dålig styrelse, ja, då behövas just dessa begränsningar af rörelsen. Ja, men huru skall man

förena en sådan tankegång med t. ex. den nu af utskottet föreslagna lydelsen af § 13 mom. a) af Kongl. Maj:ts förslag? Enligt Kongl. Maj:t heter det: »diskontering af accepterade, å inrikes ort inom sex månader betalbara vaxlar, hvilka pröfvas vara grundade å verkliga handelsaffärer. Af utskottet äro orden: »hvilka pröfvas vara grundade å verkliga handelsaffärer» uteslutna, och jag har ej hört, att herr finansministern gjort någon anmärkning mot detta utskottets förslag. Efter mitt förmenande är det ock med fullt fog, som de blifvit uteslutna, ty jag kan ej se, huru det kan stå i en bankstyrelses förmåga att pröfva hvad som här skulle pröfvas; och enligt mitt förmenande kan det dessutom finnas många andra slag af legitima vaxlar utom dem, som äro grundade på handelsaffärer. Men emellertid, då man åt styrelsen öfverlemnar full frihet att diskontera vaxlar till snart sagdt huru stort belopp som helst, så att styrelsen i den formen kan äfventyra — om den nemligen är äfventyrlig — riksbankens tillgångar huru mycket som helst, hvarför skall man då hysa betänkligheter mot att åt styrelsen öfverlemnas befogenhet beträffande en art af lånerörelse, som aldrig gerna kan taga någon vidsträcktare omfattning?

Med afseende särskildt å lån mot pant af löpande förskrifning, hvarom mom. b) i denna § handlar, så är det, såsom en föregående ärad talare nämnde, förhållandet, att dessa lån enligt sakens natur ha allt mer och mer inskränkts i riksbankens rörelse; och jag tror icke, att det kan vara att frukta, att någon betydande utsträckning af den rörelsegrenen kommer att ega rum. Men det kan mycket väl hända, att en god kund hos riksbanken någon gång kommer med ett paper, på hvilket han blott har namnsäkerhet, och att dessa namn innebära fullt betryggande säkerhet, samt att han då kommer att känna sig tillbakaskjutten, om han ej får detta lån beviljadt; och det kan då hända, att han på den grund vänder riksbanken ryggen, och att denna derigenom förlorar en god kund, utan att det verkligen funnits det minsta skäl för ett dylikt afvisande. Jag kan då icke inse, hvarför man icke kan hysa det förtroende för kontorens styrelser, att man lemnade dem frihet att bevilja sådana lån. Kommer någon med realsäkerhet — den må vara huru dålig som helst — t. ex. med inteckning, som ligger öfver skorstenarne, och dessutom borgen, då skall kontorets styrelse ha rättighet att taga en sådan »realsäkerhet», men kommer man med endast namnsäkerhet, äfven om den är betryggande, så får styrelsen ej på en sådan säkerhet lemna ut lån. Förbudet, om det kommer till stånd, kan ju kringgås huru mycket man behagar, derigenom att en dylik »realsäkerhet» bilägges.

Jag kan således icke finna annat än att denna punkt b) med afseende å riksbankens säkerhet har ringa betydelse. Men med afseende å riksbankens verksamhet kan den i vissa fall vara af betydelse; och ehuru saken i och för sig sjelf är jämförelsevis oviktig, håller jag derför på utskottets förslag i denna punkt.

Hvad sedermera punkten d) beträffar, der det talas om beviljandet af kassakreditiv, äfven mot borgen, så var det inom utskottet mycket

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank
(Forts.)

tal om, huruvida den siffra, till hvilken dessa kreditiv borde begränsas, skulle intagas i banklagen eller i reglementet. Kongl. Maj:t har icke föreslagit någon inskränkning alls i det fallet, så att i det hänseendet har utskottet varit mera omtänksamt än Kongl. Maj:t. Då tyckte man att, efter som omständigheterna kunna påfordra, att dessa siffror i mån af behof något oftare ändras, såväl absolut som sins emellan, det skulle vara lämpligt att öfverlemna bestämmandet af dessa siffror till reglementet. Dock får jag upprigtigt säga, att meningarne voro mycket delade inom utskottet, och att man ej var fullt på det klara med denna sak; men man stannade slutligen temligen enhälligt, så vidt jag minnes, vid det beslut, som här föreligger i mom. d).

Hvad deremot sedermera afbetalningslånen beträffar, ansåg man, att det kunde vara skäl att upptaga beloppet för dem här i lagen, efter som detta dock är den rörelsegren, som är mest främmande för riksbankens hufvudsakliga rörelse. Der förekomma nemligen förbindelser, hvilka, såsom nu är förhållandet, slutligen förfalla först efter 2 $\frac{1}{2}$ år; och det kan hända, att Riksdagen utsträcker tiden, så att det blir först efter 5 år. Kreditiven förfalla dock efter ett år, och de äro således i det fallet mera lämpliga för en dylik banks rörelse än afbetalningslånen.

En ärad talare på stockholmsbanken yttrade — jag vet icke, om jag förstod honom riktigt, men det föreföll mig så — att dessa lån mot pant af löpande förskrifning icke representera affärer, hvilka inom kort tid äro afslutade. Jag vet icke, om han satte dessa lån i motsats till öfriga hypotekslån i det fallet, men om han det gjorde, har han ej rätt, ty lån mot pant af löpande förskrifning äro oftare korta papper än t. ex. lån mot pant af inteckning. Lån mot pant af inteckning få i allmänhet ligga mycket längre i bankens portfölj än lån mot pant af löpande förskrifning.

Det har ock sagts här, att det icke vore lämpligt, att riksbankens sedlar utgjorde förlag för en utlåning, som grundar sig på förbindelser, förfallna först efter 12 månader — jag tror, att det var herr finansministern, som hade det yttrandet. Nej, men utom sina utelöpande sedlar har ju riksbanken också en grundfond; och vår riksbank har särskildt en mycket stor grundfond i förhållande till dess utelöpande sedlar. Jag kan lemna en upplysning i det fallet. Det stod i en tidning i går en redogörelse för tyska riksbankens ställning den 15 april; enligt denna redogörelse utgjorde dess grundfond 120,000,000 mark och dess reservfond 30,000,000 mark, d. v. s. inalles 150,000,000 mark, men de utelöpande sedlarne uppgingo till en milliard etthundraåttiotre millioner mark. Nu ha vi en grundfond på 50,000,000 kronor och reserverade medel uppgående till inemot 10,000,000 kronor, således inemot 60,000,000 kronor, medan våra utelöpande sedlar efter det här förslaget skulle bli 135—140,000,000 kronor. Det är således en oerhörd skilnad mellan dessa två bankers grundfonder i förhållande till den utelöpande sedelmassan. Då så är förhållandet, synes mig, att man icke behöfver vara så betänksam,

då det gäller att låta riksbanken öfvertaga en sådan rörelsegren, som här är i fråga.

Jag ber, herr talman, att i såväl mom. b) som mom. d) få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Herr Höglund: Herr grefve och talman, mine herrar! Den föregående talaren fäste uppmärksamheten på en sak, som icke heller har undgått mig, nemligen den förändring, som utskottet gjort i mom. a) af den föreliggande paragrafen. Ja, för min del får jag säga, att jag också skulle hafva tyckt det vara mycket bättre, om utskottet följt bankofullmäktiges anvisning och gjort något litet tilllägg till punkten, sådan den lydde i Kongl. Maj:ts förslag, så att icke bankofullmäktige behöfde känna sig som lagbrytare, om de någon gång oafsigtligt icke kunnat undgå att taga så kallade blancovexlar. Det hade varit mycket bättre, att man det gjort, ty då hade det funnits ett uttalande i sjelfva lagen, att sådana vexlar icke borde finnas i riksbankens portfölj, för så vidt det vore möjligt att undvika dem.

Vid hvad den siste ärade talaren anförde angående sådana fall, der han ansåg det kunna vara för riksbanken önskvärdt att få bevilja lån äfven mot endast borgenssäkerhet, är emellertid att märka, att detta är *undantagsfall*, som efter mitt förmenande ingalunda göra regeln om intet. Regeln bör vara, att dylika lån icke få gifvas; och undantagen böra icke få diktera någon ändring af regeln.

Den ärade talaren frågade vidare, om jag jemställde borgenslån i afseende å tiden, inom hvilken de inflyta, med lån mot pant af obligationer, aktier och andra värdepapper; och han påstod, att i allmänhet borgenslånen icke inflyta sämre än dessa. Derom vill jag icke tvista med honom; min erfarenhet är, att de lån, som äro svårast att drifva in, äro borgenslånen. Har han en annan erfarenhet i det fallet, kan jag ej säga något deremot; det är möjligt, att hans erfarenhet är sådan. Men hvad jag vill säga, är, att under den långa tid, båda dessa slag af lån löpa, har dock banken, när det gäller lån mot pant af obligationer eller inteckningar, realsäkerhet, och en sådan vexlar icke i värde så fort. När det åter blott är borgenssäkerhet, ligger säkerheten i borgensmannens förmåga att fullgöra sina förbindelser; och den förmågan vexlar fortare än värdet af en realsäkerhet.

Slutligen yttrade den ärade talaren några ord om den tyska riksbanken och om den kolossala sedelutgifning, som der kan bedrivas, och bedrifts på fullt solid basis, oaktadt bankens grundfond är jemförelsevis ringa. Sedelutgifningen vid den tyska riksbanken är nemligen ofantligt stor i förhållande till hvad den svenska riksbankens är eller någonsin kan väntas blifva, men dess grundfond förhållandevis obetydlig emot vår riksbanks grundfond. Ja, det är fullkomligt riktigt, men hvad han der yttrade, utgör ett ytterligare bevis på, huru ofantligt långt det går an att utsträcka en emissionsbanks

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

rörelse och verksamhet, blott man med nödig omsorg vårdar sig om såväl dess ut- som inlåning. Iakttaget man i det fallet tillräcklig försigtighet, och gör man tillräckliga restriktioner med afseende på in- och utlåning — ja, då kan en emissionsbank sträcka ut sin rörelse snart sagdt hur långt som helst, utan att behöfva befara att råka i svårigheter. Iakttaget man åter icke dessa försigtighetsmått, så kan en emissionsbank lätteligen råka i svårigheter och blifva insolvent — huru stora dess grundfond och öfriga fonder än äro i förhållande till dess rörelse.

Herr Gustafsson: Såsom herrarne af betänkandet torde finna, har jag, i samband med Kongl. Maj:ts proposition, väckt en motion om, att i fråga om en låneform, som återfinnes i denna paragraf af lagen, nemligen afbetalningslånen, det belopp, som till dylika lån får disponeras, skulle utgöra 15,000,000 kronor. Om jag kunde tro, att det slut, hvartill utskottet här kommit, nemligen att föreslå 12,000,000 kronor, skulle gå igenom, skulle jag dermed hafva känt mig ganska belåten. Men då jag nu vet, att Första Kammaren återremitterat förevarande paragraf antagligen med afsigt att få ned beloppet till det af Kongl. Maj:t föreslagna eller 10,000,000 kronor, tillåter jag mig att föreslå, att Andra Kammaren behagade besluta, att i sista punkten här siffran 15,000,000 finge inflyta i stället för siffran 12,000,000. Jag tänker mig nemligen, att vid den sammanjemkning, som inom utskottet torde komma till stånd, man då kunde komma till det belopp, utskottet här föreslagit.

Jag anhåller därför, herr talman, om proposition derpå, att i sista punkten här siffran 15,000,000 måtte insättas i stället för 12,000,000.

Herr Lundell: Då man vet, att i följd af den nya banklagen riksbankens rörelse, särskildt i fråga om vissa grenar deraf, skulle betydligt utvidgas, är det ju klart, att man ej gerna kan tänka sig att åtminstone denna kammare skulle önska en inskränkning just af den låneform, som mest begagnas af den stora allmänheten, och en så betydlig inskränkning, att densamma skulle nedgå från 12,000,000 kronor till 10,000,000 kronor. Snarare vore det väl skäl, att denna, liksom andra rörelsegrenar, finge ökas, t. ex. till det belopp, som föreslås i herr Gustafssons motion, eller 15,000,000 kronor. Det är ju i alla fall icke något farligt belopp att ställa på en sådan lånegren, då det ej utgör mera än omkring $\frac{1}{4}$ af bankens grund- och reservfonder. Då man nu tänker sig, att banken skall hafva 24 kontor, blir det ju i alla fall icke mycket mera än en half million på hvart kontor till denna låneform. Dessutom kan man ju lätt tänka sig, att de större kontoren behöfva vida mera än en half million, och att således de mindre kontoren icke få ens en half million, äfven om beloppet höjes till 15,000,000 kronor.

Jag skall be att få yrka bifall till herr Gustafssons motion, i all

synnerhet som man vet, att Första Kammaren icke antagit utskottets förslag, och man således nödvändigt behöfver något att jemka med. (Och att denna kammare skulle gå in på ett lägre belopp än 12,000,000 kronor, anser jag vara alldeles omöjligt.

*Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.*

(Forts.)

Jag ber således att få yrka bifall till herr Gustafssons motion.

Herr Holmgren i Hillebola: Utskottet har vid behandlingen af detta betänkande icke föreslagit några andra inskränkningar i riksbankens verksamhet än dem, som ansågos nödvändiga, då riksbanken skulle blifva ensam sedelutgifvande. Det är ock därför 13 §, som egentligen afser lånerörelsen, fått den affattning, den här har. Det ändringsförslag, utskottet här framlagt, afser ju hufvudsakligen att åt riksbanken bibehålla de kunder, som den inom andra lånegrenar än dem, som skulle blifva densamma tillåtna enligt det kongl. förslaget, för närvarande kan ha.

Men om goda kunder hos riksbanken icke skulle få sina affärer i sin helhet behandlade der, så är det gifvet att de skulle gå till andra banker för att få en del af sina behof tillfredsställda, och derigenom skulle riksbanken i många fall gå miste om sina kunder.

I afseende å herr Höglunds förslag om återremiss, var motivet därför ju egentligen det, att kassakreditivbeloppen, såväl de, som voro afsedda för kreditiv mot realsäkerhet, som de, hvilka afsågo kreditiv mot borgenssäkerhet, skulle blifva fastslagna i lagen. Om man anser, att kreditivbeloppen böra bestämmas, så borde väl bestämmelserna härom hafva sin plats i reglementet, icke i lagen; det är påtagligt, att det icke är lämpligt att fastslå bestämda siffror i en lag, som är svårare att ändra än ett reglemente. Har man dessa summor intagna i reglementet, så är det lättare att ändra dem efter det behof, som kan förefinnas för de särskilda rörelsegrenarna.

Med afseende å herr Gustafssons förslag vill jag anmärka, att det föreliggande förslaget, att afbetalningslånefonden skulle utgöra 12,000,000 kronor, är på sätt och vis ett sammanjemkningsförslag af utskottet. Andra Kammarens ledamöter hade föreslagit 15,000,000 kronor, medan Första Kammarens ledamöter blott ville hafva 10,000,000 kronor, och då stannade man vid ett sammanjemkningsförslag på 12,000,000 kronor eller samma belöpp som för närvarande. Emellertid hörde jag nu herr Gustafsson omtala, att Första Kammaren har återremitterat denna punkt i akt och mening att få beloppet nedsatt till 10,000,000 kronor. Jag känner icke till detta, men förmodar, att herr Gustafsson gjort sig underrättad härom, och under sådana omständigheter har jag icke något emot herr Gustafssons yrkande i det fallet, men för öfrigt yrkar jag bifall till paragrafen oförändrad, sådan den lyder i utskottets betänkande.

Herr von Friesen: Jag tänkte med afseende på afbetalningslånen endast säga detsamma som den siste ärade talaren, och jag afstår därför från ordet.

Angående
förslag till lag
för Sveriges
riksbank.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats avslutad, framstälde herr talmannen särskilda propositioner beträffande de olika momenten.

Mom. a)

Godkändes.

Beträffande *mom. b)* hade yrkats *dels* godkännande af den af utskottet föreslagna lydelse och *dels* bifall till det af herr Höglund under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen upptog till proposition hvardera af dessa yrkanden och fann det förra yrkandet hafva flertalets mening för sig. Herr Höglund begärde likväl votering, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som godkänner den af särskilda utskottet föreslagna lydelsen af *mom. b)* i 13 § af förevarande förslag till lag för Sveriges riksbank, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Höglund under öfverläggningen framställda förslag.

Omröstningen visade 59 ja och 21 nej; varande alltså momentet godkänt med den lydelse, som af utskottet föreslagits.

Mom. c) och d).

Godkändes.

Sista stycket.

Godkändes med den ändring, ått i sista stycket siffran 12 millioner utbyttes mot 15 millioner.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare behandlingen af föreliggande utlåtande till ett kommande sammanträde.

§ 6.

Herr talmannen tillkännagaf, att gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som derförinnan kunde varda af båda kammarne godkända, komme att anställas nästa onsdag den 28 dennes.

§ 7.

Herr Pehrson i Törneryd begärde ordet och yttrade: I det nu till bordläggning vid anmälning af inkomna ärenden föredragna statsutskottets memorial n:o 53 angående voteringspropositioner öfver kamrarnes olika beslut uti jernvägsbyggnadsfrågan förekommer å fjerde sidan i mom. 1:o) på nionde raden ett fel, men för att närmare definiera detta, ber jag att få läsa upp meningen, som börjar på åttonde raden och lyder sålunda: »att Riksdagen må — — — besluta anläggning af en statsbana i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag från Boden samt till påbörjande af denna bana för år 1898 å riksstaten utom hufvudtitlarne anvisa 1,300,000 kronor» etc. Nu är förhållandet det, att båda kamrarne hafva beslutat, att denna bana skall byggas från Boden till Ytter-Morjärv, och uteslutandet af orden »till Ytter-Morjärv» i voteringspropositionen beror ej på annat än ett skriffel. Jag hemställer därför om den rättelse, att efter orden »från Boden» måtte inflyta orden »till Ytter-Morjärv», så att meningen kommer att lyda: »att Riksdagen — — — må — — — besluta anläggning af en statsbana i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag från Boden till Ytter-Morjärv samt till påbörjande af denna bana för år 1898 å riksstaten utom hufvudtitlarne anvisa 1,300,000 kronor» etc.

§ 8

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *E. von Krusenstjerna* under 3 dagar från och med den 29 dennes.

§ 9

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändring i 14 kap. jordabalken, lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 och lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 maj 1872;

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862;

n:o 37, om ändrade föreskrifter rörande bestämmande af arfvode åt konkursförvaltning;

n:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 41 § konkurslagen den 18 september 1862;

n:o 39, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15 kap. 2 § rättegångsbalken;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till checklag, till lag angående ändrad lydelse af 12 § utsökningslagen och till lag angående ändrad lydelse af 10 § 4 mom. i förordningen om nya utsökningslagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 10 augusti 1877;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skydd för vissa mönster och modeller; samt

n:o 42, i anledning af väckt motion om tillägg till § 26 mom. 1 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster.

§ 10.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarrens ledamöter åtskildes klockan 4,23 eftermiddagen.

In fidem

E. Nathorst Böös.